

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН 2023-2027
за развитие на земеделието и селските райони

Европейски съюз

Европейски фонд за гарантиране на земеделието
Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

ОДОБРИЛ:
Д-Р ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА
ЗАМЕСТИК-МИНИСТЪР
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
И РЪКОВОДИТЕЛ НА
УО НА СПРЗСР (2023-2027)

РСР02-3/30.04.2025г

X

д-р Лозана Василева
заместник-министър на земеделието и хр.
Signed by: Lozana Ilieva Vasileva

„ВЯРНО С ЕЛЕКТРОННО
ПОДПИСАНИЯ ОРИГИНАЛ“ ①

ШЕСТО РЕДОВНО ЗАСЕДАНИЕ

на

Комитета по наблюдение

на Стратегическия план за развитие на земеделието и

селските райони

2023-2027 г.

12 март 2025 г.

гр. София, Гранд хотел „Астория“

Заседанието започна в 9.45 часа и беше открито от г-жа Лозана Василева – зам.-министър на земеделието и храните и ръководител на Управляващия орган на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023-2027 г.

ПРОЕКТ НА ДНЕВЕН РЕД
за провеждане на 6-то заседание на Комитета по наблюдение (КН) на
Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г.
(Стратегически план 2023-2027 г.)
12.03.2025 г.

08:30 – 9:30	Регистрация на участниците, проверка за наличие на кворум.
9:30 – 9:45	т. 1. Откриване на заседанието на Комитета по наблюдение на Стратегическия план 2023-2027 г. Приемане на Дневния ред. <i>Д-р Лозана Василева – заместник-министър на земеделието и храните и председател на КН на Стратегическия план 2023-2027 г. (за одобрение)</i>
9:45 – 10:15	т. 2. Напредък в изпълнението на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. <i>Докладва: ДФ „Земеделие“ (за сведение)</i>
10:15 – 13:00	т. 3. Представяне на предложение на Управляващия орган (УО) на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. за Трето изменение на СПРЗСР и даване на мандат на УО да представи и договори окончателния вариант с Европейската комисия, а именно: 3.1. Изменения на ДЗЕС; 3.2. Изменения на секторни интервенции в областта на сектор „Плодове и зеленчуци“, сектор „Мляко и млечни продукти“ и лозаро-винарския сектор; 3.3. Изменения на секторни интервенции в областта на сектор Пчелни продукти; 3.4. Изменения на интервенции за развитие на селските райони. <i>Докладва: Управляващ орган на СПРЗСР 2023-2027 г. (за одобрение)</i>
13:00 - 14:00	Обедна почивка
14:00 – 14:30	т. 4. Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция П.Г.7 - Запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони във връзка с предстоящ прием през 2025 г. <i>Докладва: Управляващ орган на СПРЗСР 2023-2027 г. (за одобрение)</i>
14:30 – 15:30	т. 5. Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция П.И.1. Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет във връзка с предстоящ прием през 2025 г. <i>Докладва: Управляващ орган на СПРЗСР 2023-2027 г. (за одобрение)</i>
15:30 – 16:00	т. 6. Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменение на Индикативния годишен график за планираните приеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за 2025 г. <i>Докладва: Управляващ орган на СПРЗСР 2023-2027 г. (за одобрение)</i>
16:00	Край на заседанието

Списъкът на участниците в Петото заседание на Комитета по наблюдение на СПРЗСР (2023-2027) е посочен в Приложение 1 към настоящия протокол.

Напредъкът в изпълнението на СПРЗСР 2023-2027 е посочен в Приложение 2 към настоящия протокол.

Предложението на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменения в секторни интервенции в областта на сектор „Плодове и зеленчуци“, сектор „Мляко и млечни продукти“ и лозаро-винарски сектор е посочено в Приложение 3 към настоящия протокол.

Предложението на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменения на секторни интервенции в областта на сектор „Пчелни продукти“ е посочено в Приложение 4 към настоящия протокол.

Предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменения на интервенции в областта на развитие на селските райони е посочено в Приложение 5 към настоящия протокол.

Предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция II.Г.7 - Запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони във връзка с предстоящ прием през 2025 г. е посочено в Приложение 6 към настоящия протокол.

Предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция II.И.1. Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет във връзка с предстоящ прием през 2025 г. е посочено в Приложение 7 към настоящия протокол.

Предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменение на Индикативния годишен график за планираните приеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за 2025 г. е посочено в Приложение 8 към настоящия протокол.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА поздрави всички с добре дошли на Шестото заседание на КН на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. Благодариме на всички за присъствието. Заседанието беше редовно с необходимия кворум 60 членове с право на глас. Основният фокус на днешното заседание беше обсъждане на предложението на Управляващия орган за Третото изменение на Стратегическия план. Необходимостта от това изменение произтича от натрупания опит през първите две години от прилагането на плана, идентифицираните предизвикателства при изпълнението на определени интервенции, получената обратна връзка от земеделските стопани и други заинтересовани страни, както и променената социално-икономическа обстановка в сектора.

На 23 януари 2025 г., в Министерството на земеделието и храните в зала „Голям колегиум“ беше проведена работна среща с представители на широк кръг браншови организации от сектора, на която бяха обсъдени промени в националното законодателство за Кампания по директни плащания 2025 година. На заседанието заинтересованите страни, браншовите асоциации, представиха своите предложения за Трето изменение в Стратегическия план. След срещата Управляващият орган се запозна с мнението на всички заинтересовани страни и съобразявайки се в максимална степен с изпратените становища, представи предложението за Трето изменение на СП.

Тя сподели, че разчита на всички присъстващи чрез конструктивен диалог да се постигне общо разбиране за необходимите промени и да се вземат информирани решения, които ще допринесат за по-ефективното изпълнение на Стратегическия план в полза на българското земеделие и развитието на селските райони.

Преди пристъпване към разглеждане на точките от дневния ред, тя благодари на колегите от Европейската комисия, госпожа Елица Живкова и госпожа Здравка Димитрова за подкрепата при разрешаване на различни проблеми в ежедневната работа на УО по Стратегическия план, приветства ги с добре дошли и им предостави думата за встъпителни слова.

ЕЛИЦА ЖИВКОВА благодари и поздрави членовете на Комитета. Тя обясни, че на това Шесто заседание на мониторинговия комитет Дневният ред става все по-натоварен и интензивен, тъй като СП вече е в третата си година на изпълнение. Пожела ползотворна дискусия и обяви, че ще вземат участие в дискусиите, когато е необходимо.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари на госпожа Живкова и продължи с представяне на Дневния ред:

1. Напредък в изпълнението на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г.
2. Представяне на предложение на Управляващия орган (УО) на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. за Трето изменение на СПРЗСР и даване на мандат на УО да представи и договори окончателния вариант с Европейската комисия, а именно: Изменения на ДЗЕС; Изменения на секторни интервенции в областта на сектор „Плодове и зеленчуци“, сектор „Мляко и млечни продукти“ и лозаро-винарския сектор; Изменения на секторни интервенции в областта на сектор „Пчелни продукти“; Изменения на интервенции за развитие на селските райони.
3. Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция II.G.7 - Запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони във връзка с предстоящ прием през 2025 г.
4. Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция II.I.1. Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет във връзка с предстоящ прием през 2025 г.
5. Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменение на Индикативния годишен график за планираните приеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за 2025 г.

Становища по изпратените материали са получени от:

1. г-н Янко Карамитев – председател на НССНГ „ГОРОВЛАДЕЛЕЦ“;
2. г-жа Веселина Тюфекчиева - Управляващия орган на Програма „Образование“;
3. г-жа Десислава Георгиева-Ушколова - Управляващ орган на Програма „Развитие на човешките ресурси“, МТСП;
4. Министерство на околната среда и водите;
5. г-жа Ирина Матеева – Българско дружество за защита на птиците;
6. Национална асоциация на зърнопроизводителите;
7. Асоциация на земеделските производители в България;
8. Българска асоциация Биопродукти;
9. Държавен фонд „Земеделие“- Разплащателна агенция.

Тя благодари за изпратените становища и подчерта, че на всички, ще се даде възможност за представяне на позицията си в съответната точка от Дневния ред.

Също така, тя поясни, че съгласно чл. 17 от Правилата за работа на Комитета по наблюдение, промени в Дневния ред могат да се предлагат най-късно 5 работни дни преди датата на заседанието. В тази връзка тя съобщи, че е получено предложение от Българската асоциация „Биопродукти“ за включване на точка към Дневния ред за разглеждане на предложение за промяна в Еко схемата за биологично земеделие (селскостопански животни). Управляващият орган прие предложението за промяна на госпожа Ралчева и предложи то да се включи като точка 3.5 от Дневния ред. За уточнение към членовете на Комитета, тя припомни, че гласуват само тези с право на глас, основен член или неговия заместник по заповед.

Гласуване:

- „За“ – 58.
- „Против“ – 2.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие.

РЕШЕНИЕ ПО Т. 1:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри Дневния ред на Шестото заседание на Комитета по наблюдение на СПРЗСР 2023-2027 г. с направената промяна - включване на т. 3.5 „Изменения в Еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни)“.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ отправи въпрос дали предложението за промяна в Еко схемата е изпратено предварително за разглеждане до членовете и предложи за напред становищата на членовете на КН да бъдат изпращани до всички членове за информация и запознаване.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че предложението е изпратено до Управляващия орган в рамките на срока и ще бъде разгледано в съответната точка от Дневния ред.

СРЕБРИН ИЛИЕВ заяви, че е изпратил становище от името на Националния браншови пчеларски съюз, като представител на БТПП, с молба да се разпространи до членовете.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че се разглеждат предложения, които са изпратени по процедура - до 5 работни дни преди датата на заседанието и заяви, че за предложения, изпратени след срока, УО няма как да разгледа своевременно. Няма такава процедурата да се разпрашат предложения и да се разглеждат след този срок.

СРЕБРИН ИЛИЕВ обясни, че има достатъчно предпоставки, които могат да попречат за изпращане на становището - 5 работни дни преди заседанието и изяви желание да го прочете.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА изрази готовност да предостави възможността на г-н Илиев за изразяване на становището си пред всички членове на Комитета.

Точка 2

Напредък в изпълнението на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предостави думата на господин Главчев – директор в Държавен фонд „Земеделие“.

СТАНИСЛАВ ГЛАВЧЕВ благодари и започна с представянето на напредъка на Стратегическия план в областта на директните плащания. Той представи всички интервенции, включени в общото заявление по директни плащания, които са администрирани за Кампания 2023. Разплатените средства са на обща стойност почти 2 милиарда лева, като уточни, че въпреки всички затруднения, като новости и т.н., чисто нови интервенции, начин на прилагане и проверки, от ДФЗ са успели да усвоят бюджета на 100 %. В сравнителна таблица между отделните интервенции представи какъв е бил интересът към тях през двете Кампании 2023 и 2024. Запазва се един и същ равномерен темп и интерес от страна на бенефициентите към всички интервенции.

Той поясни, че от месец декември са стартирали плащанията за Кампания 2024, както е по регламент, и посочи данните в съответната таблица от презентацията. Към настоящия момент са усвоени над 800 милиона лева по общо заявление, като плащанията са за над 15 интервенции. Той уточни, че се прави всичко възможно да се спазва графика на плащане. В най-общи линии разясни, че до края на месец март е планирано да се направи разплащане по районите със специфични ограничения – бившите необлагодетелствани райони, както и допълнителното преразпределително подпомагане към ОПДУ.

Успоредно с това вървят плащания и по агроекологичните и биологичните интервенции, като разясни, че една част от тях започнаха още преди Нова година, а с другите ще продължат до края на месец март и началото на месец април.

За месец април е планирано плащане и по деветте интервенции обвързана подкрепа „Плодове и зеленчуци“, където се предвижда също и доплащането на остатъка от сумите по ОПДУ.

През месец май ДФЗ ще наблегне основно на еко схемите, като ще стартират с тези, за които има най-голям интерес, а всички останали ще приключат до края на месец май. За юни месец той обяви, че ще останат плащания по „Натура“, хуманно отношение и антимикробната резистентност и всичко останало междувременно, поради неприключени проверки в момента на плащането.

Благодари за вниманието и изяви готовност да отговаря на поставени въпроси.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предложи преминаване към следващата презентация, която беше представена от господин Банев.

АНГЕЛ БАНЕВ поздрави и представи напредъка по агроекологичните и биологичните интервенции от Стратегическия план 2023 – 2027 г. Накратко сравни данните между подадените заявления през 2023 и 2024 година, като поясни, че има ръст на подадените заявления във всички интервенции, с най-сериозен - биологичното земеделие и биологичното пчеларство.

За 2023 година приключиха плащанията, като бяха изплатени общо над 50 милиона лева. За 2024 година плащанията вече започнаха и към момента са изплатени по четири интервенции „Биологично пчеларство“, „Редки породи“, „Традиционни практики за пасторализъм“ и „Подвижно пчеларство“.

Той заяви, че до края на деня ще имат плащания и за кандидатите по „Биологично пчеларство“ в преход, като за тях, от общо 140 кандидата, бяха оторизирани малко над 1 милион 600 хиляди лева.

В тази таблица от презентацията той посочи процента на усвояване към момента. Биологичното пчеларство - около 23 %, биологичното растениевъдство - около 4,5 % за 2023 година, опрашване - около 3 %, редките породи - около 16 %, традиционни практики за пасторализъм - 44 %. Той посочи данни за връзка – горещ телефон и имейл за възникнали въпроси и благодарни за вниманието.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари на господин Банев и даде думата на госпожа Мария Кожухарова от ДФ „Земеделие“ със следващата презентация.

МАРИЯ КОЖУХАРОВА поздрави и започна с презентацията относно стартиралите до момента приеми за развитие на селските райони по Стратегическия план. Приемите стартираха в края на предходната година. Към настоящия момент обявените приеми на заявления, чиято оценка ще се извършва от служители на фонда, са 11 броя, като при три от тях, интервенциите за много малки земеделски стопанства, млади и нови земеделски стопани, се предвижда обработката да бъде проведена в областните дирекции към ДФЗ. На графика от презентацията тя посочи данни за всички приеми, които до момента са в процес на обработка, като поясни, че и към настоящия момент се провеждат приеми на заявления в подкрепа на групи и организации на производители, както и такива, насочени към инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктури в селските райони със срок до края на настоящия месец – 28 март за групи организации и 30 март за общините.

Вече стартира и дългоочакваната интервенция „Неселскостопански дейности в селските райони“, по аналог на подмярка 6.4.1 от Програма за развитие на селските райони. Проектите ще се финансират в рамките на три процедури - дейности, свързани със занаяти, производство и услуги.

Прием по интервенция П.Г.5 „Инвестиции в инфраструктури за напояване“ беше стартиран в средата на предходния месец с два отделни приема - един за кандидати, които са сдружения за напояване и други частни доставчици, както и един - „Напоителни системи“ ЕАД.

Беше обявен и прием на проекти за „Намаляване на загубата от биологично разнообразие и опазване на горските местообитания“ със срок до 30 май 2025 година. Тя посочи и данните за бюджетите по всяка една от интервенциите.

Към настоящия момент най-голям е интересът към интервенцията за много малки земеделски стопанства П.Д.2 с подадени 1432 проекта на стойност малко над 56 милиона лева, като тази стойност е близка до предварително обявения бюджет по приема, който е в размер на 58,6 милиона лева.

По интервенцията за финансиране на млади земеделски стопани П.Д.1 са постъпили близо 1100 проекта, с които се запълва почти половината от предвидения бюджет по приема.

По интервенция П.Д.3, която е за установяване на нови земеделски стопани в селското стопанство, бяха подадени 652 проекта, като остатъчният бюджет по приема е в размер на 900 хиляди лева, тоест бюджетът и по тази интервенция е почти запълнен.

За приемите в „Подкрепа на групи и организации на производители“ и „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура в селските райони“ бяха подадени общо 8 проекта. Тя поясни, че данните в презентацията са актуализирани според тези от вчерашния ден. Осемте проекта са един по интервенцията финансиране на групи и

организации и седем проекта по общинската интервенция, като се очаква през следващите дни този брой да нарасне значително.

Тя представи информация за предстоящите приеми до края на 2025 година. Според индикативния график предстоят няколко приема, които имат аналог в приемите по Програма за развитие на селските райони. Ще бъде осигурена възможност за подаване на заявления за инвестиции в модернизация, инвестиции в преработка на селскостопански продукти, включително и такива, които са насочени към опазване на компонентите на околната среда.

През 2025 година общините ще имат възможност за втори път да подават проекти по Стратегическия план. Ще бъде стартиран прием и за реставрация, ремонт или реконструкция на сгради с религиозно значение, както и приеми, свързани с дейности по залесяване и предотвратяване на щети по горите.

С това тя приключи и благодари за вниманието.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари и предостави думата на Милен Кръстев.

МИЛЕН КРЪСТЕВ поздрави и започна с кратка информация относно приключилия прием по интервенция П.Ж.1. - Подкрепа за оперативни групи в рамките на Европейското партньорство за иновации, която се администрира от Управляващия орган.

Приемът за първа стъпка - сформирание на оперативни групи се проведе в периода 4 декември – 7 февруари 2025 година. Бюджетът за приема беше в размер на левовата равностойност на 1 милион евро. Максималният размер за един проект е 15 хиляди евро. Постъпили бяха 118 заявления на стойност малко над 3 милиона лева. Общо участниците в тези заявления бяха 450. С най-голям брой 147 бяха проектите с включени трима партньора, следвани от проектите с четирима партньора – 144.

Той представи кратка информация за включените участници:

В подадените проекти участват 232 земеделски стопани, което е задължително условие за допустимост. Една четвърт от участниците в проектите са съветници и консултанти, присъстват също така представители на науката и висши учебни заведения, както и браншови организации. Водещите теми, които са застъпени в подадени проекти, са дигитализация, почви, една четвърт от проектите са свързани с иноваторски проекти в сферата на животновъдството. Той обясни, че към настоящия момент заявленията са в процес на обработка и изрази надежда, че в рамките на месец март и април най-късно кандидатите ще получат своите писма за отстраняване на нередовности или непълноти. Благодарни за вниманието.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари и даде думата на господин Симеон Благоев от ДФЗ за последната презентация по напредъка на Стратегическия план.

СИМЕОН БЛАГОЕВ поздрави и представи кратка информация за секторните интервенции. В Стратегическия план са включени следните секторни интервенции: сектор „Плодовете и зеленчуци“, сектор „Мляко и млечни продукти“, сектор „Пчелните продукти“ и лозаро-винарския сектор.

По интервенциите в сектор „Плодове и зеленчуци“ в периода 2 – 13 октомври беше проведен прием за 2023 година с подадени 2 броя заявления за подпомагане. Сключени бяха договори и по двете подадени заявления на обща стойност 4 милиона 169 хиляди 158 лева.

В приема за 2024 година беше подадено едно заявление, с което беше сключен договор за 882 950 лева.

За сключени договори в Кампания 2023 беше изплатена финансова помощ на стойност 305 405 лева за 2024 година.

По интервенциите в сектор „Пчелни продукти“ в периода на приема 17 – 27 юни 2023 година бяха подадени 1365 заявления за подпомагане с общ размер на заявената финансова помощ 5 милиона 298 хиляди 905 лева. По тях през финансовата 2023 година бяха изплатени 337 204 лева на 113 бенефициенти, а останалите 3 милиона 798 хиляди 520 на 1109 бенефициенти - през финансовата 2024 година.

Във втория прием в периода от 8 – 22 февруари 2024 година бяха подадени 1729 броя заявления за подпомагане с общ размер на заявената финансова помощ 8 милиона 47 хиляди 654 лева. Сключени бяха 1567 договора с одобрена финансова помощ на стойност 7 милиона 44 хиляди 999 лева.

През 2024 година бяха оторизирани 1486 броя заявления по сключените договори на стойност 5 милиона 626 хиляди 306 лева.

В последния прием в периода 9 – 23 декември 2024 година за финансовата 2025 година бяха подадени 1419 броя заявления, които са в процес на обработка на 97 %, като се чака преразпределение на бюджет, за да могат да бъдат сключени договори с подалите кандидати.

При интервенциите в лозаро-винарския сектор по първи прием за 2023 година бяха подадени 74 броя заявления, сключени бяха 63 договора на стойност 17 милиона 526 хиляди 157 лева.

При втория прием, в периода между 8 – 17 юли 2024 година, бяха приети 16 броя заявления, с 11 броя сключени договори за 4 милиона 588 хиляди 904 лева.

При последния прием, в периода от 15 октомври до 15 ноември, бяха приети 77 броя заявления и към момента са сключени 24 договора и обработката при тях продължава.

По интервенции в инвестиции в лозаро-винарския сектор в първия прием от 15 януари – 15 февруари 2024 година бяха приети 59 заявления с 50 сключени договори за обща стойност 20 милиона 179 хиляди 866 лева. През втория проведен прием бяха подадени 20 заявления и бяха сключени 18 договора на стойност 6 милиона 967 хиляди 450 лева.

При последния прием през месец януари бяха приети 83 заявления, които към момента се обработват.

По събиране на реколта за зелено миналата година нямаше отворен прием със заповед на министъра. Застраховане на реколта, в периода от 15 май до 15 юни 2024 година, бяха подадени 49 броя заявления, сключени бяха 46 договора за 405 хиляди 196 лева.

При първия прием на интервенция I.Д.4 "Информирание в държавите членки" нямаше подадени заявления. През втория прием, в периода от 1 декември до 15 декември 2024 година, беше подадено едно заявление за 540 490 лева, което в момента се обработва.

За интервенция „Популяризиране в трети държави“ не бяха подадени заявления и по двата приема.

Инвестиции в „Екологични схеми“.

През първия прием, 15 януари 2024 година до 15 февруари 2024 година, бяха приети 12 броя заявления, сключени бяха 10 договора за обща стойност 2 милиона 710 хиляди 716 лева.

През втория целеви прием, от 3 до 16 юни, бяха подадени 3 броя заявления, сключени бяха 2 договора за 1 милион 249 хиляди 360 лева.

И при последния прием през месец януари бяха приети 30 заявления, които в момента се обработват от екипите на Държавен фонд „Земеделие“.

Изплатената финансова помощ през финансовата 2024 година по приетите заявления по секторните интервенции беше следната:

Преструктуриране и конверсия на лозя, авансови плащания – 34, изплатена финансова помощ 11 милиона 698 хиляди 451 лева.

Застраховане на реколта 39 заявления за 337 671 лева.

Инвестиции в лозаро-винарския сектор, авансови плащания 38 броя, заявления за 10 милиона 887 хиляди 831 лева.

Инвестиции в екологични съоръжения авансови плащания 7 броя заявления за 1 милион 461 хиляди 767 лева.

Благодари за вниманието.

ГЕОРГИ ГРЪНЧАРОВ изрази своите впечатления от презентацията, като поиска разяснение защо голям брой проектни предложения, подадени 2024 година по интервенцията за преструктуриране и конверсия, са с много малък брой одобрени проекти. Вторият въпрос, който зададе, беше относно входящите проекти по инвестиции в лозаро-винарския сектор и екологичните съоръжения и дали се очаква да има извънреден прием през тази година.

СИМЕОН БЛАГОЕВ отбеляза, че данните от първоначалната презентация са с лека корекция и са представени актуалните такива към момента. Към момента обработката на заявления за преструктуриране и конверсия продължава, както и проверки на място и се изпращат писма за несъответствия, т. е. това не се дължи на отхвърлени проекти.

ДИМИТРИЧКА ТЪРПАНОВА попита за извънреден прием сега.

ИРИНА ЛАЗАРОВА отговори като се представи като директор на дирекция „Пазарни мерки и организации на производители“ към Министерството на земеделието и храните. Тя поясни, че извънреден прием може да се случи, ако има бюджет. До момента, в който ДФЗ не договори подадените заявления, няма как да се видят остатъчните налични средства. Затова УО не може да каже дали ще има извънреден прием. При наличие на останали средства УО, заедно с бранша, на постоянна работна група, ще вземе решение дали да има извънреден прием и ако има по коя интервенция да бъде.

ГЕОРГИ ГРЪНЧАРОВ предложи до средата на годината да се организира провеждането на такава работна група, тъй като има доста текстове в наредбата, които могат да се прецизират и да бъдат подобрени. Даде пример със системата СЕУ, с която ЗП изпитаха доста трудности, които продължават и в момента. Предложи да бъдат проведени обучения и повече разяснителни дейности, свързани с работата в СЕУ.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари за препоръките.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ поиска разяснение за интервенцията за организация на производители в мляко и млечни продукти, където отново има нула интерес и дали Управляващият орган планира нещо да се промени по този въпрос.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА даде думата за отговор на г-жа Лазарова.

ИРИНА ЛАЗАРОВА обясни, че като част от УО също е притеснена от факта, че не е подадено нито едно заявление. Тя обърна внимание, че при разработването на тази интервенция многократно се организираха срещи с бранша, на които бяха обяснени много подробно какви са правилата съгласно законодателството. И тъй като законодателството все още е същото, няма изменение в тази посока. Въпреки това браншовите организации изразиха готовност да кандидатстват и тази интервенция беше създадена. Също така, бюджетът по тази интервенция се взема от бюджета на директните плащания. В крайна сметка интервенцията беше създадена и сега отчита нулев интерес.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ предложи да се създаде работна група със заинтересованите организации, където да се обясни, че за да има интерес към тази мярка, трябва да има финансов инструмент, който да гарантира изпълнението на тези проекти, който да бъде адаптиран в подкрепа на подобни проекти. Продължи, че в момента няма кой да направи подобен проект поради простата причина, че няма банка, която да го финансира. Този финансов ресурс трябва да бъде впрегнат в това да гарантира обезпечаването на подобни проекти.

ДИМИТРИЧКА ТЪРПАНОВА заяви, че по отношение на секторната интервенция в сектор „Плодове и зеленчуци“ са подадени три проекта. Тя изрази надежда, че във връзка с вървящия в момента прием по мярката за групи и организации на производители в сектора се създадоха няколко групи и организации, които ще имат потенциал да участват в оперативни програми. Според нея бюджетът ще бъде усвоен, но и изрази притеснение, че фокусът на министерството е сдружаването, като се наблюдава изоставане в кооперирането. Обърна внимание на информацията от индикативния график за инвестиционните мерки. За индивидуални проекти тавана на помощта по II.Г.1 и II.Г.1.1 е 1 милион 800 хиляди евро, за групи и организации - 2 милиона евро по двете мерки, което според нея не може да бъде стимул за сдружаване.

ВЛАДИСЛАВ МИХАЙЛОВ подкрепи изказването на г-н Караколев с някои резерви за организиране на среща на работна група, на която освен животновъди, да присъстват и преработвателите. На тази среща да се вземат решения във връзка с актуализиране и подобряване на текстовете по прилагането на тази мярка, за да се реализира този бюджет и в оставащите две – три години да няма нула усвояване по тази програма.

КРИСТИНА СТОЯНОВА взе отношение на вметката на господин Караколев и заяви, че действително няма планиран финансов инструмент, т.е. има планиран и заложен ресурс, но не се изпълнява, тъй като няма сключено споразумение за изпълнението му. В конкретния случай това финансиране идва по линия на Фонда за гарантиране на земеделието по втори стълб. Ако Управляващият орган намери начин да се осигури такова финансиране по линия на втори стълб, тя изрази готовност за включване в работна група за осигуряване на ресурс за подкрепа на този сектор.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни на членовете на Комитета по наблюдение, че в момента продължава да действа гаранционната схема по сключеното споразумение между министерството и Гаранционния фонд, така че от него може да се възползват от гаранции в рамките на 50 % от кредита, не само всички бенефициенти по Стратегическия план, но и такива, които имат инвестиционни проекти без сключен договор и без участие по интервенции. Благодарим на всички за предложенията.

Точка 3

Представяне на предложение на Управляващия орган (УО) на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. за Трето изменение на СПРЗСР и даване на мандат на УО да представи и договори окончателния вариант с Европейската комисия.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предложи подточките от точка 3 да бъдат разглеждани и гласувани отделно, за да бъде по-ясно.

Точка 3.1**Изменения на ДЗЕС.**

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА съобщи, че по точката са получени становища от Министерството на околната среда и водите и от г-жа Ирина Матеева – Българско дружество защита на птиците и предостави думата на заместник-министър Янислав Янчев за коментар по темата, след което думата ще бъде дадена и на изпратилите становища.

ЯНИСЛАВ ЯНЧЕВ поясни, че стандарт ДЗЕС 2 беше отложен с дерогация за влизане в сила от 2025 година и България се възползва от това право. В рамките на втората половина на 2024 година министерството стартира разговори с компетентния орган в лицето на Министерството на околната среда и водите по отношение на обхвата на влажните зони и торфищата, които са предмет на опазване в този стандарт. След проведени няколко срещи от ресорната дирекция бяха получени предварителни данни, които засягат значителни по размери земеделски земи, като едновременно с това беше установено, че тези територии се препокриват и с вече обявените от министъра на околната среда и водите защитени зони по „Натура 2000“. В рамките на вътрешна дискусия беше решено, че предвид сериозния обхват на т.нар. влажни зони, торфища – около 130 хиляди декара, стандартът трябва да се промени, така че да отговаря и да не се наслагват допълнителни усложнения и забрани, свързани с извършваната нормална земеделска дейност от страна на стопаните. В тази връзка беше предложено от 2025 година в границите на влажните зони и торфищата при извършване на земеделска дейност за отделните типове земеделски площи да се прилагат подходящи почвени обработки, като в забранителните режими беше оставен текста за пресушаване и дрениране; преобразуване и разораване на постоянно затревените площи; изгаряне на растителността, като в същото време дейностите са съобразени и с режимите, приложими за защитените зони, където попадат площите. В рамките на съгласувателната процедура в министерството бяха получени само и единствено отрицателни становища.

Той помоли вносителите в лицето на Министерството на околната среда и водите и Българското дружество за защита на птиците да изложат мотивите си. Изрази мнение, че от страна на земеделската общност е очаквал малко по-задълбочена позиция по темата. Обърна внимание на текста за прилагането на подходящи почвени обработки и обясни, че в рамките на прилагането на стандартите за добро земеделско и екологично състояние всяка година се издава методика във връзка с прилагането им с идеята да бъдат разписани конкретните условия и това, което отпадна по предложение на министерството от стандарта, са всички дълбоки почвени обработки, свързани с обръщане на почвения хоризонт, плитка оран, използване на минерални и органични азотосъдържащи торове. В болшинството от заповедите за обявяване на защитените зони и там където има Планове за управление в режимите на тези зони са включени подобни забрани. В заключение след като бъдат чути мотивите на вносителите на двете становища изрази готовност да обяви позицията на министерството.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предостави думата на представителите на Министерството на околната среда и водите.

ГЕРГАНА ДИМИТРОВА обясни, че в изпратеното становище са изложени мотивите, с които МОСВ не подкрепя предложените изменения в текстовете

на ДЗЕС 2. Предвид това, че в прилагането на стандарт 2 се очаква да се осигури защита на богатите на въглерод почви, с премахване на забраната за дълбоката оран, свързана с обръщането на почвения хоризонт, няма как да се постигне стандарта. В текста се предлага при извършване на земеделската дейност за отделните типове земеделски площи да се прилагат подходящи почвени обработки, като не се разяснява и не се определя какви ще бъдат тези почвени обработки. Също така, с премахването на конкретната забрана за всички дълбоки почвени обработки тя изрази мнение, че няма да се постигне целта за запазването на въглерод в тези почви. По отношение на отпадането на забраната за използване на минерални и органични азотосъдържащи торове и продукти за растителна защита също даде негативно мнение за постигане на целите на стандарта, тъй като няма да доведе до подобряване на качеството на почвите, намаляване на замърсяването на водите, което е с пряко действие, както върху човешкото здраве, така и на биологичното разнообразие.

На проведена среща на 28 февруари в Министерството на земеделието и храните между представители на МОСВ, Министерството на земеделието и храните, Сдружение на обединени земеделски производители, представители на Института по почвознание, представители на Лесотехническия университет и представители към Българската академия на науките беше решено, че стандартът трябва да се прилага спрямо отделните типове влажни зони. По отношение на рамсарските места, стандартът следва да се прилага в ключовите елементи на защитените зони. По отношение на определени защитени територии, по смисъла на Закона за защитените територии, по Стандарт трябва да има определени забрани, които трябва да се спазват. Тя изрази становище, че в случай на приемане на решение за промяна на стандарт ДЗЕС 2, следва да се измени Стратегическия план, което ще изисква провеждане на процедури по реда на Закона за опазване на околната среда и Закона за биологичното разнообразие.

ЯНИСЛАВ ЯНЧЕВ благодари и разясни, че идеята на министерството на земеделието и храните беше подходящите почвени обработки да бъдат разписани в Методиката за прилагане на практиките за добро земеделско и екологично състояние на стандартите. Дори в становището на колегите от БДЗП беше ясно посочено, че ограниченията, свързани с ползването на органични минерални торове и ПРЗ, съвпада до голяма степен с режимите, които има и в момента в действащите заповеди за обявяване на защитените зони. Последното, на което обърна внимание, във връзка с изменението на Стратегическия план и изискването той да премине на процедура по Закона за опазване на околната среда и Закона за биологичното разнообразие, е че не само изменението, свързано с ДЗЕС 2, трябва да бъде подложено на тези неща. За МОСВ това е стандартна процедура във връзка с прилагането на двата закона.

РАЙНА АНГЕЛОВА поясни, че становището от името на БДЗП е внесено едновременно и от трите организации - Сдружение „ВВФ България“, Българското дружество за защита на птиците и Сдружение за териториален и екологичен просперитет.

Тя обясни, че във връзка с предложените промени в Стандарта за добри земеделски и екологични условия 2, свързани с отпадане на ограниченията за почвената обработка и торене, вероятно промените в стандарта са мотивирани от неяснотата по отношение на неговия обхват. В териториалния обхват на ДЗЕС 2 в Стратегическия план на земеделието в точка 3.10.1.2.3 са намесени различни категории като влажни зони и рамсарски влажни зони. Важно е да се има предвид, че част от рамсарските места в България обхващат много по-големи територии от самите влажни зони, опазвани в тях. Действително това би било ненужно затруднение за земеделските стопани и според нея

това налага изчистване на дефиницията в стандарта. Изрази мнение, че стандартът се прилага стриктно към самите влажни зони така, както са определени по дефиниция в Конвенцията за влажните зони. При разбирането, че ДЗЕС 2 се прилага само и единствено за влажните зони, няма нужда от неговата промяна. Тя подкрепи становището от трите организации със следните мотиви:

1. Аргументът в изложените мотиви за отпадналите ограничения, че влажните зони попадат в защитени зони и отпадане на ограниченията, е несъстоятелен, тъй като отчита съществуващите изисквания към фермерите, произтичащи от спазване на режимите в защитените зони. Даде пример с Драгоманското блато в защитена зона „Драгоман“. В точка 8.8 от заповедта за обявяване на зоната се забранява употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери и изоставени орни земи. Земеделските имоти в блатото, обаче, с начин на трайно ползване, са нива, съгласно класификатора за начините на трайно ползване – поземлените имоти, а нива и изоставена орна земя са различни начини на трайно ползване, което означава, че ограничението в заповедта на защитената зона не се отнася за имотите в самата влажна зона. Съответно няма как да се направи изводът, че има прекриване между сега действащата разпоредба на ДЗЕС 2 за минералните торове и режимите на защитените зони.

2. Поради връзката между влажните зони и подземните водни тела, които са стратегически ресурс за питейни води, сегашната разпоредба на Стандарта за ограниченията за торене ДЗЕС 2 има пряк принос към изпълнение на специфичните цели на Регламент № 2021/2115 и по-конкретно принос към чл. 6, Специфична цел Д - Насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух, включително чрез намаляване на зависимостта от химикали.

3. Мотивът, че разписаните към момента текстове на ДЗЕС 2 могат да затруднят обичайните земеделски практики за районите, които попадат във влажните зони, е несъстоятелен и необоснован. Стандартът все още не е прилаган и няма яснота какви затруднения причинява.

4. В мотивите за промени липсва какъвто и да е анализ на тези затруднения.

5. В текста на Стратегически план на стр. 496 се казва, че площите, които биха попаднали в т.нар. влажни зони и торфища са незначителни - под 1 % от ИЗП.

ЯНИСЛАВ ЯНЧЕВ благодари и направи няколко уточнения относно „Драгоманско блато“, за което има записана забрана за използването на органични минерални торове, ПРЗ и т.н. в пасища, мери и ливади. Поясни, че това се следи от ДФЗ и дали стопаните спазват тези забрани. По отношение на влажните зони и торфищата, Министерството на земеделието и храните се обърна за мнение към компетентния орган – МОСВ, компетентен по отношение определяне на обхвата. В момента тече дискусия и вероятно ще има прецизиране в обхвата, но причината за промяна в стандарта бяха именно тези 130 000 декара земеделски земи, независимо дали са с обработваеми трайни насаждения или пасища, мери и ливади, които ще бъдат засегнати, като съответно земеделците ще трябва да търпят поредните ограничения в тази връзка.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ обясни, че когато предложението на УО за промяна се възприема от земеделски производители положително, не намира за необходимо да пуска положителни становища. Подкрепи министерството за сериозната обосновка и работата, която е свършена. Единствената забележка, която изрази, е че не се е сформирала работна група с браншовите организации, в която да се обсъдят конкретните предложения. Потвърди, че ще гласува положително за промени в стандартите.

ЯНИСЛАВ ЯНЧЕВ обяви, че на база получените становища и на неофициалните разговори с Министерството на околната среда и водите МЗХ взе решение да оттегли въпросното изменение, с ангажимент създаване на работна група за определяне на териториалния обхват на ДЗЕС 2.

С това той завърши точката и заяви, че по максимално бърз начин ще се формира работна група, за да могат стопаните да си подават заявления в рамките на кампанията и да знаят какви ограничения следва да спазват в рамките на очертаните площи.

Гласуване:

- „За“ – 56.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие единодушно.

РЕШЕНИЕ ПО Т. 3.1:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри оттегляне на предложението на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за промяна в ДЗЕС 2.

Точка 3.2

Изменения на секторни интервенции в областта на сектор „Плодове и зеленчуци“, сектор „Мляко и млечни продукти“ и лозаро-винарския сектор.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предостави думата на госпожа Ирина Лазарова.

ИРИНА ЛАЗАРОВА започна с изложение на предлаганите изменения в СП. Относно Третото изменение на Стратегическия план в частта на секторните интервенции се предложи следното:

1. Интервенциите в лозаро-винарския сектор.

По Интервенция „Информирание в държавите членки“ се предложи да отпадне изискването към кандидатите да доказват технически капацитет, тъй като в случай на операция, управлявана от асоциация, нейните членове трябва да гарантират достатъчен финансов ресурс, докато техническият капацитет за изпълнение на предложената операция може да се осигури от професионалисти, наети специално за целите на операцията. В същата интервенция се предложи да отпадне текста, който изрично забранява видимост на търговските марки, тъй като след кореспонденция с Европейската комисия разпоредбите, които допускат видимост на търговските марки по интервенцията за популяризиране в трети държави са приложими и за тази интервенция. Останалите корекции, които предложи по интервенциите в лозаро-винарския сектор бяха с технически характер и целяха прецизиране на текстовете за по-голяма яснота при тяхното прилагане.

2. Интервенциите в секторите „Плодове и зеленчуци“ и „Мляко и млечни продукти“. Прецизирани бяха текстовете, имащи отношение към стартирането на оперативните програми с уточнен краен срок за сключване на договори - 31 декември с оглед започване изпълнението на програмите на 1 януари следващата година.

В интервенциите и в двата сектора термините за видовете строителство и ремонтни дейности бяха унифицирани в съответствие с категориите строителство по Закона за устройство на територията.

Прецизирани бяха текстове с цел избягване на недвусмислено тълкуване, както и бяха премахнати текстовете свързани с размера на финансовата помощ, които нямат отношение към съответната интервенция.

В интервенция „Научно-изследователска и развойна дейност“ и в двата сектора бяха разделени допустимите разходи, като беше създадена възможност част от разходите да могат да се извършват и от самите организации на производители.

След комуникация с Европейската комисия част от разходите бяха прецизирани, а други бяха премахнати, тъй като според Европейската комисия са счетени за недопустими.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обяви режим на гласуване на точка 3.2, с така предложените изменения по секторните интервенции в областта на сектор „Плодове и зеленчуци“, „Мляко и млечни продукти“ и лозаро-винарския сектор.

Гласуване:

- За – 64.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – 1.

Предложението се прие.

РЕШЕНИЕ ПО т. 3.2:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри предложението на УО за изменение на секторни интервенции в областта на сектор „Плодове и зеленчуци“, сектор „Мляко и млечни продукти“ и лозаро-винарския сектор.

Точка 3.3

Изменения на секторни интервенции в областта на сектор „Пчелни продукти“

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА даде думата на госпожа Деница Динчева – директор на дирекция „Животновъдство“ в министерството.

ДЕНИЦА ДИНЧЕВА поздрави и премина към представяне на предложението за промяна. Предложенията за изменения на секторните интервенции в областта на пчеларството по чл. 55 бяха обсъдени предварително с браншовите организации в рамките на Съвет по пчеларство и днес презентацията, която тя представи, беше с две корекции. Едната беше с техническа характер за Интервенция „Инвестиции в материални и нематериални активи“, а другата - във връзка с предложението за преразпределение на бюджета, като в частта, касаеща втория прием, след като МЗХ получи окончателни данни за бюджета, предложението ще бъде внесено отново и съответно ще се уточни какъв ще бъде подходът при отварянето на втория прием и с кои интервенции ще бъде той.

По предложение на бранша в Интервенция I.E.1 „Консултантски услуги, техническа помощ, обучение, информация и обмен на добри практики, включително чрез работа в мрежа за пчелари и пчеларски организации“ беше предвидена промяна, която касае увеличен размер на финансовата помощ за изпълнение на един проект от 5000 лева на 10000 лева. Размерът на помощта беше определен на база стандартни опростени разходи за обучавемо лице по двете дейности. Първата дейност касае информационни семинари, лектори за повишаване на знанията по конкретни теми, насочени към сектор

„Пчеларство“. Втората дейност касае демонстрационни дейности и посещения на земеделските стопанства, демонстрационен обект за краткосрочен обмен на опит.

Прецизирана беше продължителността на един семинар или лектория, или демонстрационна дейност от минимум 12 часа на 8 часа или 18 учебни часа за семинар лектория и от минимум 4 часа на ден за демонстрационна дейност. Средствата за увеличението са прехвърлени от интервенция I.E.5 „Инвестиции в материални и нематериални активи“ в размер на 25000 лева.

По отношение на интервенция I.E.4 „Рационализиране на подвижното пчеларство“, предложението за изменение включва прецизиран брой на пчелните семейства, допустими за придвижване в интервенция „Подвижно пчеларство“ от минимум 50 на минимум 10 броя. Намаленото минимално разстояние за придвижване на пчелните семейства на паша от 15 на 10 километра в радиус от постоянния пчелин. Премахнато е задължението за извършване на минимум 2 паша за допустимост до финансиране. Това предложение е във връзка с някои климатични особености и невъзможността да се осъществят две паша. Увеличена е единичната ставка за едно придвижване на едно пчелно семейство от 12,50 лева на 14,00 лева. Направена е промяна и на показателя за краен продукт ОЗ7 във връзка с броя на придвижванията. Заложена е горна граница на подпомагането за закупуване на техника и оборудване за подвижно пчеларство в размер до 11000 лева. Има корекция на показателите за краен продукт и по двете дейности.

По отношение на интервенция I.E.5 „Инвестиции в материални и нематериални активи“, е предвидено увеличен размер на финансовата помощ по съответните групи от 10 до 49 броя пчелни семейства, от 1650 лева на 2005 лева, от 50 до 149 броя пчелни семейства. Финансовата помощ от 2750 лева е увеличена на 3341 лева и в групата от 150 и повече пчелни семейства от 3850 на 4678 лева. Намален е прогнозният брой подпомогнати пчелари от 1200 на 980 въз основа на анализа, който е направен от приключилите две финансови години. В списъка с допустимите разходи за всички кандидати е предложено включване на нови видове активи, посочени в презентацията и са по предложение на бранша.

Обособена е и позиция с допустими разходи за пчелини, разположени извън населените места, отново с добавени нови възможности за активи, като от бюджета по интервенцията са прехвърлени към интервенцията, касаеща консултантските услуги, финансови средства в размер на 25000 лева.

В интервенцията I.E.7 „Действия за запазване или увеличаване на наличния брой пчелни кошери в съюза, включително развъждане на пчели“ е извършена техническа корекция. Прецизиран е текстът в точка 6, който касае формата на подпомагане. Възстановяването на разходите на пчелните майки и рояци се прави на база референтни цени, определени при пазарно проучване от външен изпълнител.

Тя продължи с представяне на предложението за прехвърляне на средства от бюджета на секторните интервенции, по които има незаявен финансов ресурс, към бюджета на интервенции с недостиг.

Бюджетите на публичните интервенции, свързани с консултантските услуги – техническа помощ, обучение, информация и обмен на добри практики, сътрудничеството със специализираните органи за изпълнение на изследователски програми и популяризиране комуникация и маркетинг, беше предложено да не участват в преразпределението на бюджета с цел удовлетворяване недостига по дейност „Подпомагане закупуването на нов инвентар необходим при практикуване на подвижното пчеларство“.

От интервенция I.E.4 „Рационализиране на подвижното пчеларство“ се прехвърлят 1491 лева от незаявения бюджет по дейност „Възстановяване на част от разходите при практикуване на подвижното пчеларство за придвижване на пчелни семейства“ от същата интервенция, с което свободните за преразпределяне средства остават в размер на 27446 лева.

Определя се общият процент на недостиг на средствата по интервенция I.E.7 „Действия за запазване или увеличаване наличния брой пчелни кошери в Съюза, включително развъждането на пчели“ спрямо общия размер незаявен бюджет, който е 3 млн. 219 хиляди 784 лева.

По интервенция I.E.2 „Борба срещу агресорите и болестите в кошера, особено срещу вароатозата подновяване на пчелните кошери в съюза, включително развъждане на пчели“, възстановяване на част от разходите при практикуване на подвижното пчеларство за придвижване на пчелните семейства инвестиции в материални и нематериални активи и действията за подпомагане на лабораторните анализ. Коефициент се предлага към незаявения бюджет по интервенциите от 027.

От незаявените бюджети по посочените интервенции се взема пропорционална сума спрямо процента на недостиг за удовлетворяване на заявената помощ по интервенция I.E.7 „Действия със запазване или увеличаване на наличния брой пчелни семейства“.

След преразпределението останалите незаявиени средства ще участват във формирането на бюджет за отваряне на втори прием. Окончателният бюджет за отваряне на втория прием ще се оформи след приключване на обработката на заявления от първия прием, като с бранша беше обсъден въпроса и всъщност втори прием ще бъде отворен само за нови кандидати.

ГЕРГАНА ДИМИТРОВА припомни становище на МОСВ по екологична оценка, с което е съгласуван Стратегическият план. В него е заложено следното условие – планове, програми, проекти, инвестиционни предложения или техните изменения, произтичащи от Стратегическия план, да се одобряват само след произнасяне с акт на компетентния орган по околна среда по реда и условията на глава VI от Закона за опазване на околната среда и/или от Закона за биологичното разнообразие. В тази връзка всички проекти, планове, инвестиционни програми, които произтичат от изменението на интервенциите трябва да бъдат одобрени след акт по околна среда, това се отнася и за трите точки 3.2, 3.3 и 3.5.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА разясни, че практиката е след приключване на Комитета по наблюдение и приемане на решение да се изпраща към МОСВ уведомление за одобрение на направените предложения, тъй като по време на Комитет понякога има промени в предложенията.

ГЕРГАНА ДИМИТРОВА обясни, че не става дума само за изменението на Стратегическия план, а и за изменението на интервенциите, в които има промяна за ново строителство и нови проекти и те също трябва да се подлагат по реда на екологичното законодателство.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари за направения коментар. И даде думата на господин Сребрин Илиев.

СРЕБРИН ИЛИЕВ категорично подкрепи становището на МОСВ и изрази несъгласие за ново строителство. Обърна се към г-жа Живкова и г-жа Димитрова, като представители на Европейската комисия, и към госпожа Василева, както и към всички членове и се извини, че ще трябва да изчете едно дълго становище. За пореден път несериозното отношение от страна на Управляващия орган, който се опитва да заблуди

членовете на Комитета по наблюдение, води до неразбиране в прилагането на интервенциите по чл. 55. Ако се наложи Европейската комисия да поиска допълнителни пояснения по отношение на нещата, които се променят при пчеларските интервенции, може да се наложи одобрението на третото изменение да се забави и отпрати молба към всички членове да бъдат обективни при оценката на риска.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА прикани господин Илиев да бъде по-кратък в изказванията си и помоли за изложение на конкретните предложения.

След кратък спор с председателя **СРЕБРИН ИЛИЕВ** настоя първо да се обоснове за предложените промени, а след това в конкретика да ги изложи.

ЦВЕТАН ЦЕКОВ също настоя г-н Илиев да бъде по-кратък в изказванията си, тъй като Комитетът не е „говорилня“.

СРЕБРИН ИЛИЕВ помоли да не бъде прекъсван и да бъде оставен да изложи становището си.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА се намеси в спора и помоли господин Илиев да се изкаже по същество.

СРЕБРИН ИЛИЕВ продължи, че не е съгласен с предложението за преразпределение на бюджета, тъй като трябва да има някакъв сериозен анализ и обосновка. От представянето на ДФЗ стана ясно, че вече трети път се прави прием по тези интервенции и за трети път се предлага преразпределение, което е без анализ, никаква обосновка, на какво се позовават изводите и разбира се най-важното нещо защо по никакъв начин вече за трета поредна година по четири от интервенциите няма подадени заявления и коя е причината.

Изрази готовност от името на БПС да се обърне към Европейската комисия с въпроса защо една задължителна интервенция, която е изключително важна „Предотвратяване на щети, причинени от неблагоприятни климатични явления и популяризиране на разработваното използване на управленски практики, адаптирани към променящите се климатични условия“ няма обявен прием и изобщо не се споменава. Това че УО се възползва от правомощията на чл. 101 да не се счита, че промяната в т.нар. индикативни финансови средства не трябва да преминава и не се счита формално за промяна в Стратегическия план, не означава, че УО е освободен от отговорността да спазва изискванията на чл. 119, където е казано – обосновка, как се отнася това към междинните цели, към напредъка и крайните цели.

Изрази надежда, че становището му ще бъде изпратено официално към всички колеги, за да се запознаят с много притеснителни неща – при интервенцията „Борба с агресорите“, касаеща употребата на лекарствени препарати“ и интервенция за тестване и т.н., особено притеснително е защо пчеларите не се възползват от подпомагане по тази интервенция. Тази интервенция и борбата с вароатозата и агресорите по пчелните семейства е основен приоритет на Европейската комисия, както и на Световното пчеларство, включително ФАО и Световната пчеларска организация „Апимондия“. Но България е с катастрофално най-нисък процент на заявления от пчелари. Теоретично предвиденият ресурс не би трябвало да стигне, ако те прилагат, както е изискването едно есенно или едно пролетно-есенно третиране и ако всеки пчелар за брой регистрирани пчелни семейства в България, го приложи, няма да стигнат средствата, предвидени в интервенцията. Поисква информация защо е така. Според него това е и една от причините за високата смъртност, която предвиждат пчеларите.

Другото притеснително, което касае, освен пчеларството и защита здравето на потребителите, е при интервенцията за анализи на пчелните продукти: физико-

химически анализ на пчелния мед и остатъците от пестициди, където бюджетът също не се усвоява. Проблемът с пестицидите е европейски проблем и изрази учудване как няма желание на пчеларите да кандидатстват.

Неспазване на чл. 39 от Закона за ветеринарномедицинската дейност също буди притеснения и предложението на БПС е направено с писмо до министъра още през месец януари да се отвори спешно втори прием или да се удължи, при възможност, срока на прием. Това е отказано и сега се правят преразпределения на бюджетите.

Съобщи също така, че всяка година се подпомагат едни и същи хора за различни активи. Днес си купува центрофуга, а в другия ден си купува нещо трето и за това постоянно се отчита изпълнение на показателя, тоест проблемът е не че няма пари, а че интензитетът на помощта отива повече в едни и същи хора. Затова БПС е поискал информация от ДФЗ колко са регистрираните пчелари. По време на Консултативния съвет по пчеларство „Агростатистика“ дава следните данни – 8995 пчелни стопанства, регистрирани в България, а ДФЗ – към 16 часа на 4 май - регистрирани 4115 земеделски стопани пчелари.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ се включи с прилагане на лимит на изказванията.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА помоли г-н Илиев да се ограничи в изказването.

След възникналия спор между **СРЕБРИН ИЛИЕВ** и господин Караколев **ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА** предложи на господин Илиев обобщение в няколко последни изречения.

СРЕБРИН ИЛИЕВ предложи от гледна точка изискванията на регламента за Стратегическите планове и спазването на чл. 119 и други актове свързани с него преразпределението да бъде свързано само и дотолкова доколкото да са преразпределят средства до изпълнение на индикаторите и след това да бъде отворен втори прием. Според него проблемът се изразява в това, че всеки един земеделски стопанин има право да подава едно Заявление за подпомагане в годината и това не беше разяснено на пчеларите, които кандидатстваха през месец декември.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ отново се включи и помоли за лимит в изказванията.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА прикани господин Илиев да приключи с последно изречение.

СРЕБРИН ИЛИЕВ обясни, че няма как нещо, което се произнася за 15 минути, да бъде казано за 1. Благодарни на членовете на Комитета, че подкрепят забраната за изказване.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА му отговори, че предоставеното му време за изказване е достатъчно. Тя съобщи за информация на членовете на Комитета по наблюдение и за представителите на Европейската комисия, че на заседанието на Консултативния съвет по пчеларство, водено от заместник-министър Бурджев, беше представен подробен анализ на сектора, подробно издадени предложения, обсъждане в резултат, на което с мнозинство предложенията, които днес госпожа Динчева предлага, са одобрени с мнозинство от Консултативния съвет по пчеларство и затова на днешното заседание се представят пред членовете на Комитета.

СРЕБРИН ИЛИЕВ изрази несъгласие с думите на г-жа Василева и разясни, че такава точка не е имало в Консултативния съвет. Той изрази мнение, че думите на председателя са лъжа.

ДИМИТРИЧКА ТЪРПАНОВА се върна на стария въпрос за индикативния график и дали подлежи на промяна в Стратегическия план тавана на инвестиционните мерки Г.1 и Г.1.1 за групи и организации на производители от 2000 евро и на индивидуални проекти.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА прекъсна г-жа Търпанова и обясни, че това ще се разглежда в т. 6 от Дневния ред.

ЮКСЕЛ КАСАБ зададе въпрос дали се предвижда застраховане на пчелите.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА разясни, че УО е в процес на стартиране на мярката за застраховане като интервенция от Стратегическия план, като в момента тя е разработена само за сектор „Растениевъдство“. Но на по-късен етап УО би могъл да включи и сектор „Пчели“ в застраховането, като бъде разширен обхвата на интервенцията.

ЮКСЕЛ КАСАБ предложи застраховане и за другите видове животни – за едрия и дребния добитък.

ЕЛИЦА ЖИВКОВА разясни няколко неща във връзка с предложените изменения в пчеларските интервенции. На първо място е предложеният изключително детайлен Списък на допустими разходи. Тя посъветва присъстващите по-скоро да не се включва такъв списък в Стратегическия план, защото всяко изменение или нужда от добавяне на нов тип оборудване или нещо ново към този списък може да доведе до цялата усложнена процедура за изменение на Стратегическия план и предложи по-скоро вече в националното законодателство да бъдат разписани по-подробно.

Другото, на което обърна внимание е по отношение на интервенциите, за които няма интерес до момента и няма изпълнение. Изрази готовност да разгледа по-подробен анализ относно причините и също така относно мерките, които УО смята да предприеме. Това е във връзка също и с преразпределянето на средства.

И на последно място, тя поиска повече информация и обосновка за мотивите за прехвърляне на средства в интервенцията за консултантски услуги, тъй като доколкото е разбрала, към момента няма плащания по нея, а желанието на УО е да я направи по-атрактивна за бенефициентите.

ДЕНИЦА ДИНЧЕВА отговори, че увеличеният финансов ресурс е по предложение на бранша, за да бъде интервенцията по-атрактивна.

Гласуване:

- „За“ – 59.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие единодушно.

РЕШЕНИЕ ПО т. 3.3:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри предложението на УО за изменение на секторни интервенции в областта на сектор „Пчелни продукти“.

Точка 3.4

Изменения на интервенции за развитие на селските райони.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предостави думата на госпожа Елена Иванова – директор на дирекция „Развитие на селските райони“.

ЕЛЕНА ИВАНОВА започна с кратко представяне на промените в интервенциите, финансирани чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, като поясни, че подробна обосновка и мотиви към всяко едно от предложените изменения са предоставени в материалите за днешното заседание.

Основните изменения са свързани с няколко групи интервенции, компенсаторните интервенции, тоест интервенциите с плащане на площ, част от инвестиционните интервенции, включително и такива като млади и нови фермери, свързани с предоставяне на стартова помощ за установяване на стопанства, интервенции в областта на AKIS, Подхода BOMP, интервенции, свързани с подкрепа на горския сектор, промени в Инструментите за управление на риска, по-точно в инструмента за съфинансиране на застрахователни премии, както и в Раздел 7.2, който е свързан със Системата за контрол и оценка, изградена в Разплащателна агенция.

В интервенция II.Д.1. „Стартова помощ за установяване на млади земеделски стопани в селското стопанство“ се предлага да бъдат направени две допълнения, свързани с разрешаването на гратисен период за изпълнение на условията за придобиване на професионални умения, компетентност и познания, в които да могат да бъдат придобити такъв тип познания, такъв тип компетентности за срок не по-дълъг от избраната от младия фермер крайна дата за извършване на проверка изпълнението на бизнес плана. С други думи се предоставя възможност документите, удостоверяващи квалификация и придобиване на компетентност и умения, да бъдат предоставени с подаване на Заявка за второ плащане. Подобна практика е прилагана и в рамките на Програма „Развитие на селските райони“ по подмярка 6.1. Следващото допълнение е свързано с допускане на възможността за назначаване на втори ръководител на стопанството, когато кандидатът е жена и ползва отпуск и обезщетение при бременност, раждане и отглеждане на дете до 2 годишна възраст. Тази практика е прилагана и в Програмата за развитие на селските райони, като по този начин се облекчават изискванията и възможностите за подготовка на проекти по интервенцията. В допълнение тези облекчения бяха включени в рамките на първия стартирал прием по интервенцията в края на 2024 година.

В интервенция II.Д.3. „Стартова помощ за установяване на нови земеделски стопани“ се прави аналогично изменение, като се предоставя възможност за назначаване на втори ръководител – жена при условията споменати преди това по мярката за новите фермери. Тя отбеляза, че за тези две изменения по двете интервенции е извършена нотификация по смисъла на чл. 119, § 9 от Регламент № 2115, тоест за тези изменения е извършено предварително уведомление до Службите на Европейската комисия и тези промени са в сила и се прилагат от държавата членка считано от 18 ноември 2024 година, но същите следва да бъдат представени на Комитет по наблюдение и да бъдат включени в следващо изменение на Стратегическия план.

В интервенция II.Г.6 - „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаб инфраструктура в селските райони“ се предлага да бъде направена промяна, свързана с преместването на дейността „Площи“ в групата с дейности „Сградна инфраструктура“, по която група максимално планираната средна единична сума е в размер на 500000 евро. Необходимостта от извършване на подобна промяна е обусловена от комуникацията и постъпилите писма със заинтересованите страни, в случая кметове на общини, които подготвят проектни предложения в рамките на настоящия прием или подготвят такива в рамките на следващия обявен такъв през месец август тази година.

Сумата към настоящия момент се счита за недостатъчна за извършване на такъв тип дейности, затова в Стратегическия план УО предлага да бъде извършена тази корекция, като размера на дейностите, свързани с подобряване на площите и пространствата в рамките на общините, да бъде в размер на 500000 евро, като това ще важи за предстоящия прием през месец август тази година.

В интервенцията II.Г.6 „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаб инфраструктура в селските райони“ е постъпило запитване от Управляващия орган на Програма „Развитие на човешките ресурси“ дали в някоя от интервенциите по Стратегическия план общините от селските райони могат да бъдат включени като допустими бенефициенти за изграждане, отремонтване на сгради, в които се предоставят социални услуги. Управляващият орган счита, че тази интервенция не е подходящият инструмент за финансиране на такъв тип дейности, тъй като към момента разписаните дейности по нея са приоритизирани и са включени в Стратегическия план на база извършения социално-икономическа анализ. На база извършения анализ на нуждите на селските общини в България от инвестиции в инфраструктура, която цели облагородяване на населените места, с цел повишаване качеството на живот на населението, акцентът е върху активното население, за което се осигурява свързаност, чиста питейна вода, детски градини и училища, които с помощта и на други инструменти национални и европейски да предоставят качествено образование и затова УО счита, че тази интервенция не е подходяща. Фокусът, например, е Плана за възстановяване и устойчивост или Националната програма за финансиране на общините, заложена в държавния бюджет.

По интервенцията II.Е.2 - Инструменти за управление на риска в земеделието, основно в „Съфинансирането на застрахователните премии“, се изчистват текстове с оглед нейното предстоящо стартиране и се предлагат изменения, свързани с увеличаване на интензитета на подпомагане за всички кандидати, за всички култури в размер до 70 %, тъй като към момента текстовете във фиша на интервенцията бяха разписани по аналог на прилаганата към момента държавна помощ с диференцирано подпомагане за различни видове култури. УО предлага да се уеднакви в размер до 70 %. Предлагат се и изменения, свързани с по-доброто финансово управление на ресурса, а именно да бъде създадена възможност в заповедта на министъра за обявяване на прием на заявления по интервенцията да бъдат включени условия по отношение на бюджета и по отношение на неговото правилно разходване.

Прецизират се секторите за подпомагане и е предвидена възможност за поетапно стартиране на различните направления от Инструментите за управление на риска с последващо разширяване на допустимите дейности и култури в рамките на този инструмент. Измененията, които правим вътре са по-скоро технически и прецизиращи с цел коректното им прилагане.

В интервенцията II.Ж.1. - Подкрепа за оперативни групи в рамките на Европейското партньорство за иновации по предложение на заинтересовани висши учебни заведения УО предлага разширяване на обхвата на допустимите участници в оперативните групи чрез включване на висши учебни заведения с акредитации по професионално направление „Икономика“, специалности „Аграрен бизнес“ и „Еко икономика“, като потенциални партньори в оперативните групи. По този начин, като допустим партньор в рамките на иноваторските проекти ще може да участва и Университета за национално и световно стопанство, който към настоящия момент не беше допустим партньор.

В интервенцията II.И.1. - Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет се предлага да бъде премахната първоначално предвидената стойност

единична сума на пакет други съвети, тъй като хипотезата за предоставяне на други допълнителни съвети така или иначе е включена във всеки един от другите 12 съветнически пакета, които ще бъдат на разположение на земеделските стопани. Във всеки един от съществуващите предвидени 12 съветнически пакета е предвидена възможност в рамките на времето за предоставяне на индивидуални консултации фермерите да зададат допълнителни въпроси и да получат всякакви съвети и консултации, съобразени с нуждите и спецификата на своите стопанства. В тази връзка, се предлага във финансовата таблица към тази интервенция единичната сума на пакет „Други съвети“ да бъде преразпределена към пакета съгласно, който се предоставят съвети от служители на мобилните офиси на Национална служба за съвети в земеделието. В приложените материали е посочен очакваният индикатор - ще бъдат предоставени най-малко 56000 индивидуални съвета от страна на служителите в мобилните общински офиси. Чрез по-доброто преразпределение на средствата индикаторът може да бъде постигнат и това ще гарантира общо предоставянето на най-малко 106000 съвета за земеделските стопани заедно с всички останали съветници, които ще имат възможност да предоставят съвети в рамките на интервенцията.

В интервенция II.И.2. - Професионално обучение и придобиване на знания се предлага в раздела, свързан с допустимостта на бенефициерите, да бъде премахнато ограничението съгласно, което са допустими бенефициери, които отговарят на изискванията на чл. 22, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение. Това ограничение в чл. 22, ал. 2 наистина стесняваше кръга на допустимите кандидати, тъй като в чл. 22, ал. 2 бяха посочени единствени държавните и общински центрове като допустими кандидати. За това предложение за промяна е в сила и се прилага от 3 януари тази година, тоест валидно е за приема, който беше обявен в началото на годината. За целта е извършена нотификация до Службите на Комисията по смисъла на чл. 119, § 9 от регламента 2115. Също така в интервенцията има и още една техническа промяна, която е свързана с уеднаквяване на текстовете във връзка с последните изменения на Закона за професионалното образование и обучение.

В интервенция II.Ж.5 - Изпълнението на операции, включително дейности за сътрудничество и тяхната подготовка, избрани в рамките на стратегията за местно развитие се предлага предложение за промяна, което е свързано с премахване на ограничения за допустимостта на кандидати или бенефициенти - общини с общински център с население над 30000 жители в строителните му граници, чиито територии са обхванати от Местната инициативна група. Съгласно сега, разписаният текст изключваше общини извън селските райони с общински център с население над 30000 жители, чиито територии попадат в обхвата на Местни инициативни групи. Населените места от тези общини, с изключение на градовете с население над 30000 жители в техните строителни граници, са допустими за подпомагане по Подхода ВОМР, но с предложената промяна, ще се позволи общините да могат да се възползват и да изпълняват проекти за населени места, обхванати от територията на Местните инициативни групи. Затова е и предложението за изменение на допустимостта на териториите и на общините. Втората промяна също е прецизираща в уточнението в текста на интервенцията, че за колективните органи на Местните инициативни групи става въпрос за техните Върховни колективни органи. При разписване на нормативната уредба изникнаха тези въпроси и възникна съответно и необходимостта от прецизиране на текстовете в Стратегическия план. За тези две изменения в рамките на интервенцията за прилагане на Подхода ВОМР също е извършена нотификация по смисъла на чл. 119, § 9 от регламента. Тези промени са в сила и се прилагат от 26 февруари тази година,

тъй като към онзи момент нямаше действащо в сила изменение, не беше започнал процесът по разработване на Трето изменение, за това е извършена и съответната нотификация преди стартиране на приема.

Постъпило е предложение от Управляващия орган на Програма „Образование“ за прецизиране на текст в интервенцията, свързан с възможността за увеличаване на максималния бюджет за всяка стратегия, като допълнително се предлага да бъде посочено, че става въпрос само за финансиране чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Тя изрази съгласие за прецизиране на текста и когато се говори за възможност за увеличаване на максималния бюджет за всяка стратегия да се уточни, че става въпрос за ЕЗФРСР.

Получено е и предложение от ДФЗ за включване на допълнително изречение, прецизиращо в точка 5 от фиша на интервенцията съгласно, което да става ясно, че ДФЗ – Разплащателна агенция договаря и разплаща проектите към Стратегиите за ВОМР, които се финансират от ЕЗФРСР. Дейностите за сътрудничество и подготвителните дейности могат да бъдат договаряни от Управляващия орган на Стратегическия план. Дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегиите за ВОМР и тяхното популяризиране се договарят от УО на СПРЗСР. Прецизират се текстовете, свързани с разпределението на отговорностите по договаряне и разплащане в рамките на двете институции.

В рамките на процедурата по Трето изменение е постъпило предложение от господин Янко Карамитев, както беше споменато в началото от Сдружение „Горовладелец“ за включване на горовладелските кооперации и сдружения като допустими бенефициенти по интервенциите, свързани с подкрепа на горския сектор, там където е приложимо. Към настоящия момент във всички интервенции за подкрепа на горския сектор в най-общия случай допустимите бенефициенти, така както са разписани, са физически и юридически лица, еднолични търговци, собственици на земеделски земи, неземеделски земи и горски територии, местните поделения на вероизповеданията и общини собственици на земеделски земи, както и държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, управляващи неземеделски земи и горски територии. Въпреки че обхватът на допустимите кандидати е сравнително изчерпателен, наистина горските сдружения са изключени от възможността за предоставяне на подпомагане, а същите са упоменати в чл. 183, ал. 1 от Закона за горите. Горските сдружения са особено характерни за значителна част от Западните Родопи, където преобладава частната собственост върху горите и коопериране под формата на сдружения на физически лица собственици на гори. Тези сдружения общо 22 горовладелски производителни кооперации са с обща площ на стопанисваните гори над 30 хиляди хектара. Те са обединени в Сдружението на частните собственици на гори „Горовладелец“. В тази връзка УО счита, че направеното предложение от господин Янко Карамитев може да бъде прието и по този начин ще се разшири обхватът не само на допустимите кандидати, но и на горските територии в рамките, на които могат да бъдат извършвани дейности, свързани с тяхната превенция и подкрепа като цяло на тези територии. Затова се предлага горските сдружения, създадени по чл. 183, ал. 1 от Закона за горите, да бъдат включени като допустими кандидати в следните интервенции: Интервенция „Залесяване и възстановяване“, Интервенция „Предотвратяване на щетите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“, Интервенция „Подобряване здравословното състояние и устойчивостта на горските екосистеми чрез подпомагане провеждането на сечи в горските територии“, Интервенция „Горско екологични дейности в горите“;

Интервенция „Натура 2000 за гори“ и Интервенция „Поддръжка на новосъздадени и възстановени гори“.

В интервенция П.А.1 - Биологично растениевъдство се предлага извършването основно на две промени. С цел облекчаване на кандидатите по интервенцията и възможността за преминаване на курсове за обучения, които дават широк спектър от знания в областта, както на биологичното земеделие, така и в областта на агроекологията, се предлага ограничението за изпълнение на задължението за преминато агроекологично или биологично обучение до края на втората година от ангажимента по операция „Плащания за преминаване към биологично растениевъдство“ да бъде променено и това изискване да бъде изпълнено до края на петгодишния ангажимент. Дава се възможност на стопаните по тази операция наистина да разполагат от една страна с достатъчно време, а от друга страна да успеят да придобият необходимите знания за изпълнение на дейностите по биологично земеделие. Втората промяна е свързана с направени включително и от страна на заинтересованите страни на браншови организация предложения за промяна в разпределението на подпомагането спрямо хектарите на стопанството. Въз основа на извършените анализи и данните УО счита, че за всички групи култури, подпомагани по интервенцията, могат да бъдат променени нивата на депресивните ставки. Нивото на подпомагане във втората група от 50 до 100 хектара от 50 % се предлага да бъде увеличено на 70 %.

Последното предложение като част от интервенциите, съфинансирани от ЕЗФРСР, е предложението за създаване на нова агроекологична интервенция по чл. 70 от регламент № 2115. На първо място, тя беше предложена от Национална асоциация на зърнопроизводителите и беше входирана съответно като интервенция с основни изисквания, параметри и задължения на стопаните. Впоследствие предложението за интервенцията е доразработено и съобразено с приложимото национално законодателство и основно включва следните параметри и елементи: предлага се териториалния обхват на приложение на интервенцията да бъде национален, с изключение на защитените зони от „Натура 2000“, в които има наложена забрана за употреба на минерални торове в обработваеми земи и да не се прилага на териториите съгласно ДЗЕС 2. Основните цели на ангажимента са свързани с възстановяване на почвите, повишаване на почвеното плодородие, въвеждане на щадящи обработки и управление на хранителните вещества както и повишаване на устойчивостта на отглежданите растения с редуциране на количеството на използвания минерален азот. В допълнение, УО счита, че изпълнението на дейностите по интервенцията ще допринесат и за намаляване на риска от ерозия и деградация на почвите. Очаква се интервенцията да се реализира чрез насърчаване на следните дейности, които имат потенциал да постигнат баланс при употребата на азотосъдържащи торове при осъществяването на селскостопанската дейности, а именно: спазване на общи и специфични правила при ротация на културите в стопанството; прилагане на балансирано торене въз основа на почвени проби и анализ на почвата; минимални почвени обработки и осигуряване на покривка през цялата година, като основа на консервационното земеделие и механизми за управление на необходимите хранителни вещества с намалена употреба на минерални торове с минимум 20 % на употребеното количество минерален азот. Допустими са земеделски стопани, активни земеделски стопани, които са регистрирани в Националната информационна система за отпадъци (НИСО) не по-късно от 1 април през първата година на кандидатстване. Подпомагането е за обработваема земя, на която се отглеждат земеделски култури от следните групи: зърнено-житни култури, зърнено-бобови, маслодайни култури, медицински и

ароматни, едногодишни фуражни култури и многогодишни фуражни култури. Следва да бъдат извършвани консервационни обработки на площите, допустими по интервенцията, тоест нулеви обработки, ивични обработки, минимални обработки. В допълнение площите, следва да са допустими и по интервенцията за основно подпомагане на доходите по ОПДУ. Минималният размер на площите за участие по интервенцията е 10 хектара, а максималният размер - 1000 хектара.

В предложението за интервенцията подробно са описани специфичните изисквания и задължения при спазването на ангажимента, като предложението на Управляващия орган е ангажимента да бъде петгодишен. Ставката по интервенцията е за 139 евро на хектар. В тази интервенция, за разлика от разписаните към момента други интервенции в областта на „Агроекология“ и „Биологичното земеделие“, са предложени критерии за подбор с екологична насоченост - пет на брой. Не е предвидена тежест и не е фиксирана тежест под формата на точки, тъй като при този тип критерии за подбор това е неприложимо и тежестта на всеки един от критериите следва да бъде в съответствие с дела на площите.

Първият критерий е свързан с дял на площта на непроизводствените обекти в цялото стопанство.

Вторият критерий е свързан с дял на площта на непроизводствените обекти в площи заявени по настоящата интервенция.

Третият критерий е свързан с дял на площта, заявена по интервенцията, попадаща в защитни зони от „Натура 2000“.

Четвъртият критерий е дял на площите в система на контрол, съгласно биологичния регистър.

Петият критерий е дял на площта на азот фиксиращите култури от площите, заявени по интервенцията.

Всеки един от критериите ще донесе индивидуален брой точки на земеделския стопанин в зависимост от размера на стопанството и размера на площите, които са заявени в рамките на интервенцията. В интервенцията е посочен и ред за оценка на заявленията при недостатъчен бюджет и в случай, че се приложат критериите за подбор. Тя също обясни, че във всяка една от другите агроекологични интервенции е предвидена възможност, посочена и в Стратегическия план, за прилагане на критерии за подбор във всеки един момент, в който се установи недостатъчен бюджет по дадена интервенция при поемане на ангажимент или при изпълнението на такъв. Предложеният бюджет за финансиране на тази интервенция е в размер на 65 милиона евро. УО предлага той да бъде прехвърлен от бюджета на интервенция „Подпомагане отглеждането на сортови устойчиви към климатичните условия чрез практики за интегрирано производство“, тъй като вече две години въпреки облекчените изисквания по интервенцията, въпреки направените промени, отчасти законодателни, не се наблюдава интерес, няма регистрирани кандидати за прилагане практиките на интегрираното производство и в тази връзка от общия бюджет на интервенцията, който е в размер на 70 милиона предлагаме 65 милиона от тях да бъдат прехвърлени в предложената нова интервенция.

Предложените промени в Раздел 7 са в подраздел 7.3.2 от Стратегическия план.

Едната промяна е свързана с прецизиране на текстове за извършване на проверки за проекти, които генерират приходи. Предложението на Управляващия орган е такива проверки да бъдат извършвани за проекти, които се финансират с 100 % интензитет, дали генерират приходи след приключване изпълнението на инвестицията. Това изискване няма да се прилага в следните хипотези - когато проекта не надхвърля

левовата равностойност на 1 милион евро или е по техническа помощ, или се предоставя чрез финансови инструменти. Такива текстове съществуваша в ПРСР 2014 – 2020 г., съществуваша в законодателството в Регламент № 1303, който беше приложим за програмния период 2014 – 2020 г. Затова се предлага това изключение да бъде включено в рамките на Раздел 7.

Втората промяна в същия раздел е свързана с включването на опростените разходи, като подходяща система за оценка и контрол при разглеждането и договарянето на проектните предложения.

В рамките на комуникационния процес със заинтересованите страни бяха получени предложения за разширяване обхвата на площите по интервенция „Хуманно отношение към животните“, а именно да бъдат включени площи като допустими при изпълняване на практиките и площи с фуражни и протеинови култури. След като предложението беше разгледано и обсъдено, включително с експертите от дирекция „Животновъдство“ и „Растениевъдство“, УО счита, че същото е резонно и предложението на Управляващия орган е да бъде включено в Трето изменение на Стратегическия план при интервенция „Хуманно отношение на животните“, така както е направена промяна в Еко схемата „Постоянно затревени площи“, която е аналогична и с тази интервенция по втори стълб.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА откри дискусия по така представените предложения.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ започна с изложението на становището на Националната асоциация на зърнопроизводителите, входирано в срок към Комитета по наблюдение, относно най-вече разработената нова интервенция в рамките на Втори стълб.

Той съобщи, че на стр. 3 във фиша на интервенцията е посочено, както и по други интервенции по чл. 70 от регламента и запознавайки се с Методологията за определяне на ставката, вече реално се посочва кои други интервенции са забранени за комбинация. Категорично изрази мнение, че интервенция „Биологично растениевъдство“ трябва да бъде допустима за комбиниране с интервенция „Агроекология“, защото двете се взаимодопълват.

По отношение текста „Бенефициентът е предоставил необходимата информация за изпълнение на ангажимента и с площите на заявените земеделски парцели спазва предвидените общи правила за ротацията на културите“ не става ясно точно каква е необходимата информация за изпълнение на ангажимента и настоя текста да бъде прецизиран.

По отношение на изискването за регистрация в Системата НИСО обясни, че към момента изискването по ЗИУ наистина предполага такава регистрация в НИСО, но не всички земеделски производители генерират отпадъка, който е необходим за изпълнение на ЗИУ, тоест опасният отпадък по код 150110, който касае и регистрацията в НИСО. Затова според него такава регистрация трябва да се изисква само на тези стопани, които генерират такъв отпадък.

По отношение на вкарването на угар и изключването на подпомагането за угар по време на сеитбооборота изказа мнение, че угарта сама по себе си е не просто метод за ротация и спазване на сеитбооборота, а и една изключително добра практика за възстановяване на почвения потенциал и не е логично да бъде изключена от подпомагане.

По отношение на почвените проби и срокът, който е заложен – 1 април, съобщи, че е нерелевантен, тъй като към дата 1 април няма как да има готова наредба и няма да е

ясно на кандидатите точно как трябва да бъде взета почвената проба, което би ги поставило в ситуация за невъзможност за изпълнение на този ангажимент.

Настоя за публичност на тази интервенция и възможността всеки един стопанин да се включи, така че задължително предложи срока за вземане на почвени проби да бъде достатъчно дълъг и достатъчно изнесен след приемане и обнародване на наредбата.

Също така друго много важно нещо е да се уточни методът за вземане на почвени проби. Към момента в България има два вида сертифицирани метода за вземане на почвени проби. Единият е чрез GPS координати, а другия - чрез шейп файл. Важното е да бъдат вписвани във фиша на интервенцията категорично или в наредбата.

По отношение на правилата за сеитбооборот настоя да бъдат включени и стопаните, които напояват, тъй като напояването е приоритет за Министерството на земеделието и храните. Даде пример с царевицата като чувствителна култура, която беше включена в приема за напояване.

Друго важно нещо, като изискване за изпълнение на сеитбооборота и по ДЗЕС беше засяването на втора култура или междинна култура. В тази връзка той предложи при засяването на такава втора култура между две основни, изискването за сеитбооборот да бъде възприето за изпълнено, като поясни, че става дума за втора култура, а не за междинна такава.

По отношение на текста за изискванията за вложено количество активно вещество, „Количеството се редуцира с най-малко 20 %“, изрази мнение, че текстът не е достатъчно ясен и предложи да бъде прецизиран със следната редакция „Количеството се редуцира с най-малко 20 %, като внесеното количество минерален азот не може да надвишава 120 килограма на хектар“.

По отношение на типовете категории продукти, „функционални категории продукти“, с изброена определена извадка, той поиска пояснение дали се приема, че за описаните в извадката продукти, има и нефункционални такива или изброените са само функционални.

По отношение изискването за сертифицирани семена обясни, че регистрацията в ИАСАС се извършва по програма, като изискването трябва да обхваща само зърненожитните култури, както и хибридните такива, тъй като това са двата вида култури, при които може да се осигурят такива сертифицирани семена.

По отношение на изискванията на регламента и по-конкретно текста: „В периода на изпълнявания ангажимент земеделският стопанин не намалява площите и спазва изискванията за размера на площите, отчетени в критерий № 4 от Таблица № 1“ се има предвид евентуалното ранкиране и добавянето на точки на земеделски производители, които са биологични и вземат точки към момента на кандидатстване, за да задържат тези площи през целия период на ангажимента на агроекологията. Според него това е абсолютно нерелевантно, защото няма как ангажиментът по агроекологичната интервенция да е обвързан с регламента и ангажиментът, който те поемат по биологичната.

Относно методологията за определяне на цената и ставката, която е определена, одобри за релевантна, тъй като покрива евентуалните разходи и пропуснати ползи.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари и предложи да започне с отговорите на така изложените предложения.

АЛБЕНА СИМЕОНОВА допълни господин Проданов, че относно новата интервенция 130 евро на хектар за зърнопроизводство и изключена комбинация с биологичното производство, може да бъде аргумент за двойно финансиране. Тя изрази мнение, че в случая това не е така, тъй като ставките за биозърнени са достатъчно ниски,

особено когато става въпрос за фуражни, в сравнение с останалите. Затова тя предложи да бъде позволена подобна комбинация и поиска обяснение защо не е възможно.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предложи, ако дискусията се заформя около новата интервенция, да се чуят всички.

СВЕТЛАНА БОЯНОВА зададе няколко въпроса по повод същата интервенция. На първо място, в регламента, който е за Стратегическите планове, тя поясни, че в тези интервенции, които са свързани с околна среда, следва да бъдат поемани многогодишни ангажименти, докато в тази интервенция не е пояснено колко е ангажиментът. Също така по отношение на намаляването на площите, е записано само за критерия, свързан с биологичното производство, но във всички останали интервенции за агроекология има фиксирано изискване за намаляване на площта, което не е свързано с критериите за подбор, а с изпълнение на дейностите.

По отношение на критерия за биото, съгласно Регламента за биологично растениевъдство, когато се поема такъв ангажимент, без значение на каква култура, изискването е всички площи в стопанството да бъдат в система на контрол. Затова тя изрази мнение, че този критерий е в противоречие с биологичния регламент и поиска обяснение дали това е така. Също така поясни, че при стартиране на прием по тази интервенция в тази кампания самите кандидати ще бъдат неравнопоставени, защото едни от тях вече ще имат Договор за сертифициране с био към декември 2024 година, а други няма да имат.

Последно изрази съгласие с господин Проданов за срока на пробите и за липсата на наредбата за тази интервенция в кампания 2025 и дали това изискване завземането на проби може да се приложи.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА даде думата на госпожа Степанчева.

МАРИЯ СТЕПАНЧЕВА изрази своята благодарност към Управляващия орган, че е взел предвид предложението на АББ по първи стълб – директни плащания, освен постоянно затревените площи, да бъдат включени и площите с фуражни култури при определянето гъстотата на животинска единица.

Второ, изрази мнение по отношение по новата агроекологична мярка. Приветства тази мярка и предложи при така ограничения бюджетът от 65 милиона евро да не бъдат включвани ЗП по биологичното производство, а само такива, които нямат други такива мерки, за да може да има едно сравнително добро подпомагане, за да може всички да са поставени при равни условия. В тази връзка се обоснова, че когато стопанството е биологично, не може да се възползва нито от хуманно, нито от други агроекологични мерки.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ възрази и не се съгласи.

След възникналия спор за правото на подпомагане по различните направления – животновъди или растениевъди между **МАРИЯ СТЕПАНЧЕВА** и **ИЛИЯ ПРОДАНОВ** председателят помоли за спазване на реда на изказвания.

МАРИЯ СТЕПАНЧЕВА отново настоя животновъди, които отглеждат площи, също да могат да се възползват и определи като егоизъм подпомагането по тази мярка само и единствено за растениевъди.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ отговори, че средствата са взети от интегрирано производство за зърнено-житни култури и заяви, че трябва да се четат регламентите и какво пише в тях.

МАРИЯ СТЕПАНЧЕВА заяви, че точно поради тази причина е напуснала аграрната камара, тъй като егоизмът, който се проявява, принуждава много хора да си

затварят фермите, тъй като не могат да се възползват и да получат необходимото подпомагане.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ изрази мнение, че не разбира мотивите на госпожа Степанчева, тъй като мярката, която се предлага от Националната асоциация на зърнопроизводителите, няма абсолютно нищо общо с бюджета за животновъдство и отбеляза за протокола, че НОКА предлага във втори стълб да има такава мярка за биологично животновъдство. Даде пример с Гърция, където 40 % от животните са биологично сертифицирани, близо 3 милиона овце и кози, която е най-големият конкурент на бялото саламурено овче сирене в България и защо вече трета година все още няма интервенция за животновъдство във втори стълб. Посъветва госпожа Степанчева да се фокусира върху това как биоживотновъдството е с нула лева подпомагане, а на това, че зърнопроизводителите са използвали една „ялова“ интервенция, за да могат да си подпомагат бюджетите. Той заяви съвсем отговорно, че в момента при наличен бюджет от над 300 милиона евро, биологично животновъдство по втори стълб е с нула лева подпомагане. Изрази мнение, че не става дума за егоизъм, а за справедливост и национални политики, защото всеки иска подпомагане за биологични продукти, биологично мляко, биологично месо, но ако се работи по този начин, бавно и тромаво, няма как да има такава интервенция. Изрази недоумение как Европейската комисия за толкова време не успя да съгласува една интервенция при положение, че аналогията е сходна с тази по ПРСР 2014-2020, прилагана и досега.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА даде думата на колегите от Министерството на околната среда и водите.

ГЕРГАНА ДИМИТРОВА съобщи, че в тяхното становище са предложени промени за интервенцията, като в териториалния обхват „национален с изключение на“ да се промени „защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии и защитени зони от „НАТУРА 2000“, в които са недопустими дейностите по интервенцията спрямо режимите на опазване, въведени със Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие, Заповеди за обявяване и Плановете за управлението им“.

ЯНИСЛАВ ЯНЧЕВ даде думата на господин Стоянов.

ГЕОРГИ СТОЯНОВ подкрепи Илия Проданов относно предложенията за новата интервенция, защото това определено ще бъде полезно за сектора и за тези, които участват и обърна внимание за сроковете за вземане на проби наистина трябва да са в по-обширни граници.

ГЕОРГИ ГРЪНЧАРОВ зададе въпрос кога се планира да се отвори прием по тази интервенция, предвид заложения срок до 1 април за вземане на проби и дали става дума за едни и същи площи или те могат да се сменят през годините преди това.

ЙОРДАН КРЪСТАНОВ допълни предложението за промяна в интервенция П.Г.І, където да се включи подпомагане на оранжерийните производители за подмяна реконструкция и модернизация на отоплителните инсталации за производство на плодове и зеленчуци. И по П.Г.І.І да се допълни подмяна на котли на твърдо гориво с такива на газ и ВЕИ-та, използвани също за производство на плодове и зеленчуци.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА уточни относно предложението на господин Кръстанов, че такива предложения, които не са постъпили в рамките на регламентирания срок, а именно до пет работни дни преди Комитета, няма как да се разгледат на днешното заседание без анализ и подготовка.

СРЕБРИН ИЛИЕВ обърна внимание на господин Караколев, че чисто формално има животновъдство в биото и то е биопчеларството. Обърна се към господин Проданов с коментар за дебат по интервенция с продължителност от 32 минути.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ прекъсна Сребрин Илиев.

СРЕБРИН ИЛИЕВ заяви, че никога не прекъсва изказванията на другите, тъй като етиката изисква прилично държание, а не подвикване като овчар към козите и овцете.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ благодари.

СРЕБРИН ИЛИЕВ също благодари и заяви, че търпеливо е изслушал внимателно всичко по темата, независимо дали му е било приятно или не.

МАРИЯ СТЕПАНЧЕВА поиска отговор относно новата интервенция на какво основание ще бъде отказана помощ на бенефициента, който отговаря на тези условия, да кандидатства и къде пише, че това е само за растениевъди.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА отговори, че няма такава забрана, така че ако кандидатът отговаря на тези условия, може да заяви подпомагане.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА започна с отговор по първото предложение на Асоциацията на зърнопроизводителите по отношение на комбинацията, тъй като в становището е написано предложение по-скоро текстът да се прецизира, а не да се включи комбинацията.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ обясни, че след като е видял в методиката какво се има предвид, е добавил включването на комбинацията.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА при първоначалните разговори с изпълнителя, който изготви ставката, УО получи уверението, че ставката е изчислена с демаркация от ставката по биологично растениевъдство. Затова заяви, че към не може да приеме това предложение и предлага на членовете на Комитета УО допълнително да обследва заедно с изпълнителя дали има разходи, които са компенсирани в биологично растениевъдство и в тази схема. Ако се окаже, че няма един и същ компонент в двете ставки, би могло да се допусне такава комбинация. Тя обяви, че в момента не може да вземе такова решение, но в кратък срок, ако има такава възможност на тази комбинация между новата схема и биологично растениевъдство, предложението ще бъде прието и своевременно, преди да се изпрати нотификацията към следващата процедура по съгласуване към Министерския съвет, НАЗ ще бъдат уведомени.

По отношение на допустимостта и компенсирането за площи под угар, становището на УО е, че угарта е допустима в сеитбооборота, но не следва да се получава подпомагане за площи под угар, тъй като няма какво да се компенсира за тази площ, така както се прилага и за Еко схемата ЗВПП. В подкрепа е и становище от дирекция „Растениевъдство“ от МЗХ да не се компенсират площи под угар по схемата.

По отношение на коментара на господин Караколев за биологично животновъдство във втори стълб, отговори, че на срещата през януари месец в зала „Голям колегиум“ в министерството беше обсъдено предложението от Националната овцевъдна и козевъдна асоциация за включване на нова интервенция във втори стълб, касаеща биологично животновъдство. За съжаление тази интервенция не срещна подкрепа от другите представители на браншовите асоциации, включително и след проведената впоследствие писмена кореспонденция от постъпили становища от асоциациите. Затова тази интервенция не е предложена от Управляващия орган за включване в Трето изменение на Стратегическия план. Впоследствие постъпиха и други предложения от

господин Караколев за промяна на първоначалното предложение, но все още УО е на ранен етап в дискусията за мярка за биологично животновъдство във втори стълб, тъй като по регламент схемата във втори стълб трябва да бъде надграждаща еко схемите по първи стълб.

Предложението, което се получи от биосектора за промяна в еко схемата за биологично животновъдство в първи стълб ще бъде разгледано в следващата точка.

Тя изрази мнение, че в биологичния сектор няма единомислие относно това как да се подпомага животновъдството дали в първи или втори стълб и при какви условия, което дава основание по темата да се работи още с широко обществено обсъждане и на следващ Комитет по наблюдение УО да излезе с конструктивно предложение дали да се правят промени.

ЕЛИЦА ЖИВКОВА направи допълнение към изказването на д-р Василева относно допустимостта за създаването на интервенция за биологично животновъдство по втори стълб. По регламента за Стратегическите планове в чл. 31 и чл. 70 ангажиментите, които се подпомагат по еко схеми и по интервенциите от втори стълб, трябва да бъдат различни, тоест не може да има припокриване на подпомагането. От водената дискусия до момента разликите между интервенцията по втори стълб и еко схемата за биологично животновъдство ще бъдат малки, които към момента не предполагат създаването на интервенция по втори стълб. Тя посъветва да се изчистят предложенията, които постъпват от различните заинтересовани страни и едва тогава да се вземе някакво решение.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари и заяви, че поема ангажимент след Комитета да продължи работа с биосектора и отново да бъде свикан Консултативен съвет по биологично земеделие, където да се обсъдят бъдещи предложения, които след приключване на настоящата кампания и след изготвен подробен анализ как това би се отразило в бюджета и на сектора, да бъдат включени, за да се вземе най-доброто решение за последващо развитие.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ благодари за отговорите и взе отношение по въпроса за разговора с външния изпълнител, като предложи на този разговор да присъстват браншовите организации, за да могат да защитят становище си във връзка с изчисляването на ставката. Изрази надежда, че становището на дирекция „Растениевъдство“ не е на база некомпетентност, а на база късно запознаване с Методологията за изчисляване на ставката, защото в целия списък няма нито едно изискване, което да е изключение за угарите. Ставката за угар и пшеница излиза една и съща, с единствената разлика в загубата на добив, но и в спестените разходи. Затова според него угарите трябва да бъдат подпомогнати. При тях се извършва торене с микробиални торове и предложи да се запише, ако трябва, че ще се подпомагат угари върху, които са приложени микробиални торове, защото целта на интервенцията е възстановяване на почвения потенциал.

АЛБЕНА СИМЕОНОВА изрази категорична подкрепа като представител на Българска асоциация „Биопродукти“ - най-голямата браншова организация, обединяваща усилията на българските биопроизводители, относно предложението за развитие на биологичното животновъдство и възможността да се финансира от втори стълб. Предложението на асоциацията е за самостоятелно кандидатстване, така както е при всички растениевъди, зърнопроизводители, зеленчукопроизводители, оранжерийни, рози и т.н., така че в никакъв случай не става въпрос за егоизъм. При възможност за развитие на такава интервенция за българските биологични

животновъди да кандидатстват и във втори стълб тя се обърна към господин Караколев и заяви, че в никакъв случай не е била против това.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА припомни, че по предложение на БАБ биоживотновъдството беше прехвърлено от втори към първи стълб и предложи дискусиата да продължи в Съвета по биологично земеделие.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ поиска възможност за отговор на коментара на заместник-министър Василева. Той отбеляза, че откакто участва в подобни формати и когато се разпределят пари никога не е имало единомислие и никога и няма да има. Според него е важно какъв е националният интерес и когато има политическа воля нещата се случват и Комисията приема. В България в момента фактите са такива - биологично животновъдство по втори стълб – нула лева и оперативните програми за мляко и млечни продукти – също.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА изрази мнение, че няма по-голямо противоречие в конкретния случай, тъй като постъпва едновременно предложение от НОКА за интервенция по втори стълб от една страна, а от друга страна е предложението от Българска асоциация „Биопродукти“ за промяна в Еко схемата „Биологично животновъдство“ в първи стълб със същата гъстота на животните.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ се съгласи с д-р Василева и обясни, че няколко човека в биологично дърпат стотици хиляди левове лични субсидии. Затова те нямат интерес, който и да е друг да им се намесва в „баницата“.

МАРИЯ СТЕПАНЧЕВА подкрепи Симеон Караколев, защото предложението от АББ във втори стълб е да има подпомагане за някаква агроекологична мярка, биологична за животновъдството, защото то остана без подпомагане на площите. При положение, че има и други предложения от животновъди, не е оправдание на ръководния орган да решава по предложението само на БАБ. Подпомагането в интерес на истината на животновъдството е най-ниско, както по първи, така и по втори стълб. Тези хора са лишени и затова са затворени толкова много ферми. Така че тя предложи в спешен порядък да се направи работна група за създаване на такава интервенция, която няма да се препокрива с тези, които имаме досега в първи стълб, за да може тези средства, да бъдат използвани и да бъдат подпомогнати тези, които са най-репресирани и от производители, и от търговци. Фактор са всички производители, които осигуряват продоволствието на България и затова трябва да се мисли за всички.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА пое ангажимент в спешен порядък да се свика не само Съвета по биологично земеделие, а целия бранш, така както беше направено през месец януари при обсъждането на предложенията за Трето изменение. След като се разработи интервенция, тя трябва да бъде комуникирана с колегите от Главна дирекция „Земеделие“ към Европейската комисия и едва тогава да се представи на следващ Комитет по наблюдение и съответно да бъде включена в следващо изменение на Стратегическия план. Предложи дискусиата да се върне на агроекологичната схема.

ДИМИТЪР МИТЕВ предложи да се удължи срока за регистрация в Системата НИСО - 1 април, тъй като е твърде кратък, за да може повече хора да имат регистрация и да кандидатстват. Според него това ще разшири обхватът на приема по интервенцията, като предложението му беше той да бъде поне до края на месец май. По отношение на критерий 4, който има съотношение с биологичните площи, е коректно кандидатът със съответни площи да ги запази през целия период на

ангажимента, за да няма изкуствено създадени условия за подпомагане само за първата година.

ИЛИАС САРНУК попита дали е помислено в посока, когато се прехвърля стопанство частично и се отчита за неизпълнен ангажиментът, плащайки санкция за площите, които операторът не може да заяви следващата година. Реално, ако се прави частично прехвърляне на стопанство и площите продължат да бъдат сертифицирани, той предложи да няма санкция за настоящия оператор.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА отговори, че това би могло да се обсъди в нормативната уредба, а не в Стратегическия план и даде думата на Елена Иванова за отговор.

ЕЛЕНА ИВАНОВА обясни, че ще отговори на част от въпросите и направените коментари, като Михаил Карабелъв ще я допълни.

По въпроса, зададен от госпожа Боянова, за срока на ангажимента отговори, че предложението на Управляващия орган е поемане на петгодишен ангажимент, считано от настоящата Кампания 2025. Тя поясни, че тепърва предстои разписване на нормативна уредба за прилагане на новата интервенция. Голяма част от въпросите, които бяха зададени или дискутирани по време на дебата по тази интервенция ще намерят отражение и място в нормативната уредба. Фишът на интервенцията в Стратегическия план обхваща основни параметри и основни положения. Детайлите, разбира се, като условие и като изисквания се разписват в националното законодателство. Непосредствено след приключване на дейностите по Третото изменение на Стратегическия план и предаването му за разглеждане и одобрение от Службите на Комисията се пристъпва към изготвяне на нормативната уредба.

Проектът на ставката, подготвен от външния изпълнител, беше изпратен предната вечер, затова тя е разпечатана и предоставена на членовете на КН и за част от отговорите на поставените от Националната асоциация на зърнопроизводителите въпроси, УО се допита до компетентната дирекция „Растениевъдство“ в министерството, но те нямаха достъп и не бяха виждали тази методология. Обследвайки тази методология ще бъдат преразгледани вероятно както нейните елементи, така и някои изисквания, условия и възможности за комбиниране с биологичното растениевъдство на новата интервенция.

Относно изискването за регистрация в НИСО, тя обясни, че по-скоро всички земеделски стопани, които генерират производствени отпадъци, следва да бъдат регистрирани, затова към момента такова е разписаното изискване в интервенцията.

Относно сроковете за вземане на почвени проби, включително и колегите от дирекция „Растениевъдство“ считат, че началото на пробовземането, следва да започне преди стартиране на вегетацията при есенните и пролетните култури. Възможно е този срок да бъде удължен може би до месец май, но това ще се прецени от УО.

МИХАИЛ КАРАБЕЛЪВ обясни, че ще следва въпросите, които има в писмена форма. По втора точка за необходимата информация, в интервенцията общо е записано в условията за допустимост – необходимата информация при кандидатстване за изпълнение на ангажимента, дневниците, които трябва да се водят, така че да могат да бъдат проследими изпълняваните дейности в петгодишния ангажимент.

Според него детайли могат да бъдат направени, когато нормативната уредба бъде качена за обществено обсъждане и преди това обсъждана със заинтересованите страни. Информацията, която е необходима за почвени проби по отношение на почвените проби и базирането на Плана за хранителните вещества, по никакъв начин не е свързано с кандидатстването. Изрази личното си объркване, ако сега през май месец се вземат

почвени проби за вече обработени есенници. Към момента е сложена общата рамка, общите изисквания към земеделския стопанин, към площите, които могат да бъдат финансирани евентуално и задълженията в периода на ангажимента. Там, където площите трябва да бъдат едни и същи, ротацията, общи правила за сеитбооборота, които донякъде засягат част от изискванията на ДЗЕС стандартите, някои Еко схеми и специфични правила за конкретните парцели, потенциално ще се подпомагат по интервенцията.

По отношение на отпадъците той заяви, че това са основни задължения, разписани в Наредба № 1 и Наредба № 2.

Четвъртият коментар на НАЗ, на който отговори, беше относно угарта, като маркира, че голяма част от ставката е за намалени добиви в това, което е предоставено.

По петия коментар на НАЗ той отговори, че в интервенцията не се описва начина, по който ще бъде контролирано спазване на изискванията, а се описват условията и изискванията към нея. Ако трябва някъде да бъдат конкретизирани, то мястото според него е наредбата, която никога не минава без предварително обсъждане, обществени консултации и публични за всички заинтересовани страни.

Относно шестия въпрос на НАЗ, по отношение на пробите, той отговори, че едно от основните изисквания е да има план за балансирано торене и ако тук трябва да се конкретизира дата, тя може да се фиксира, но както е и в становището на дирекция „Растениевъдство“, пробата би следвало да е взета преди започването на вегетацията.

По отношение на правилата за ротация на културите и според становището от компетентната дирекция УО не подкрепя новото предложение за втората култура, тъй като Плана за балансирано торене трябва да обхваща две култури. Според него предложението трябва да се изчисти и конкретизира.

По отношение на прецизиране на текста в интервенцията относно необходимото количество минерален азот, той предложи следното – „внесеното количество на минерален азот не може да бъде повече от необходимото количество, намалено с 20 %, но и не повече от 120 килограма на хектар“, като с това текстът става по-ясен.

По отношение на думата „функционални“, поясни, че е ползвана класификацията от регламент № 1109.

По отношение на сертифицираните семена, той отговори, че това може да бъде прецизирано в наредбата потенциално, като се ползват условията и изискванията, въведени в националното законодателство. В момента в текста е записано само „сертифицирани семена от втората година“, така че първата година да не се засегнати ЗП и поясни, че ако първата година е 2026, през 2027 година това условие ще може да се изпълни нормално. Идеята е текстът в интервенцията да бъде по-гъвкав, а в конкретика да е разписано в нормативната уредба.

По единадесетия коментар, свързан с критериите, той отговори, че това е единствен критерий, който в голяма степен може да бъде управляван от земеделския стопанин, като текстът гласи: „земеделският стопанин запазва размера на площите, с които е получил определените точки в критерия за подбор“. По този начин стопанство не намалява площите, съответно допринася за устойчивост на био площите в България.

ЕЛЕНА ИВАНОВА благодари за изчерпателните отговори и направи допълнение по становището на МОСВ относно разширяване на ограниченията в териториалния обхват на прилагане на интервенцията.

Тя отбеляза, че разбира мотивите и спазване на всички изисквания съгласно екологичната оценка и приложимото екологично законодателство, но в рамките на такъв тип интервенция трябва да са пределно ясни зоните, в които се прилага или не се

прилага дадена дейност и дадена интервенция. Така широко зададено предложение за изключения просто няма да е приложимо. УО не може да го разпише в националното законодателство и следователно колегите от ДФ „Земеделие“ няма да могат да го приложат. Тя изрази мнение, че този този текст трябва да се прецизира, но така представено и така предложено по-скоро е неприемливо.

МИХАИЛ КАРАБЕЛЪВ се включи с пояснение, че част от НАТУРА зоните трябва да се изключат от териториалния обхват, тъй като в тях е забранено използването на минерални торове, като съответно тези площи са недопустими по тази интервенция.

По предложението за включване на националните паркове без стопанска дейност, при преглед на природните паркове, плановете за управление и част от защитените местности УО не откри режим, който въвежда забрана за намаляване на минералния азот, така че това би могло да бъде включено. Помоли представителя на МОСВ за конкретни територии, които са визирани в предложението им.

ГЕРГАНА ДИМИТРОВА отговори, че ще изпрати допълнителна информация.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ благодари за отговорите и отбеляза, че относно сертифицираните семена, относно функционалните категории на продуктите, както и коригирането на текста за редуцирането на азота, има разбирателство.

Обясни, че по отношение на методите за мониторинг на изискването, единствената причина, поради която е вписано в становището на НАЗ, е заради опасението, че проверката на почвена покривка ще се извършва на база изпълнение на 100 %. Той отбеляза за протокола, че от НАЗ не са съгласни с критерия за мониторинг на 100 % от почвената покривка.

По отношение на почвените проби от НАЗ предлагат промяна в самия метод за вземане на проби и GPS координатите. Според него би било възможно за УО шейп файловете като метод на пробовземане да се впишат в интервенцията или да се регламентира в наредба. Поиска решение по този въпрос, тъй като 3000 членове на асоциацията очакват на днешния Комитет да стане ясно кога и как ще се вземат почвените проби.

По отношение на сеитбооборота, предложи организиране на публична среща по темата за Методиката за определяне на ставката заедно с изпълнителя, тъй като абсолютно никъде не се вижда заложена загуба от това, че ще трябва да се прилага сеитбооборот за култури, които нямат такъв пазар, не носят добавена стойност и вредят на общия бюджет на стопанството.

Относно угарта, според него голяма част от ставката, която идва от загуба на добив, ще компенсира спестените разходи от торене и горива, които в угарта така или иначе ги няма. Така че при пресмятане на ставката, ще излезе същото и отново предложи разговорът да продължи пред външния изпълнител.

МИХАИЛ КАРАБЕЛЪВ отбеляза, че спестените разходи влизат винаги със ставка плюс.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ отвърна, че в случая е с минус.

СВЕТЛАНА БОЯНОВА поиска разяснение относно намаляване на площите извън критерия за биото.

МИХАИЛ КАРАБЕЛЪВ отговори, че това е в частта, която е заедно със ставката във фиша и ще бъде прилагано както при другите интервенции – 90 % минимум запазване на площите и ще се впише по следваща точка във фиша.

ИЛИЯ ПРОДАНОВ помоли за отговори на поставените въпроси.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА съобщи, че такава среща ще има, но специално за угарите отговори, че няма как да се приложи така формулирана ставка и за угари. Тя пое ангажимент да обследва комбинацията между био и тази интервенция, като потвърди, че външният изпълнител ще представи как е стигнал до тази методика и съответно до размера на ставката.

СРЕБРИН ИЛИЕВ изрази мнение, че се е почувствал засегнат и обиден от думите на господин Караколев за обвинението, което направи по повод получаване на стотици хиляди лева субсидии за част от присъстващите, които са написали становища. Той използва случая да декларира, че нито той, нито свързани с него лица, нито членове на неговото семейство от 2006 година не са получили нито една стотинка средства от Министерството на земеделието по негови програми. Второто, което отбеляза, беше възмущението на г-н Караколев за нулата в една от интервенциите и как е бил определен като „говорилня“ по повод изказването си за четирите нули по интервенциите в пчеларския сектор.

ВЛАДИСЛАВ МИХАЙЛОВ съобщи, че с оглед на повече от месец продължилия обществен дебат и медийно изострена обстановка за отношенията вътре в България между веригите и производителите с прекомерно високите цени на храните и несправедливото разпределяне на финансовия ресурс по цялата хранителна верига, неминуемо довежда до търсене на нови пазари, с което да се постигне справедливо разпределение по веригата. Отправи предложение, ако е възможно, да се организира работна среща относно разработването успоредно на две мерки за промотиране на млечни продукти, българското бяло саламурено сирене и българския кашкавал аналогично, както е при винопреработката. Изрази готовност да изготви становища от името на НАМ и сектора с цел износ и в трети страни извън ЕС за увеличен пазарен дял на българските млечни продукти. Помоли УО да приеме предложението му като официално такова.

Изрази мнение, че двете мерки за виното са разписани много добре и предложи да се ползва същия механизъм и при разработването им за млечни продукти.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари за предложението и помоли изказванията да бъдат само по точките от Дневния ред. Тя прие предложението, но за да се разгледа от УО, настоя да се изпрати в писмен вид, след което ще бъде организирана и работната среща. Също така поясни, че в Стратегическия план бюджетът е разпределен по мерки и трябва да се обследва откъде ще се намери финансиране за създаването на тези две нови интервенции.

Гласуване:

- „За“ – 55.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – 4.

Предложението се прие.

РЕШЕНИЕ ПО т. 3.4:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри предложението на УО за изменение на интервенциите за развитие на селските райони, с поетите ангажименти от страна на Управляващия орган и даване на мандат на УО да договори окончателно промените със службите на Европейската комисия.

Точка 3.5

Изменение в Еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни)

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА съобщи, че точката беше гласувана за включване в Дневния ред на сегашното заседание по предложение на БАБ и предостави думата на г-жа Симеонова да изложи становището си за промяна в гъстотата на животните за Еко схемата.

АЛБЕНА СИМЕОНОВА поясни, че предложението е от колеги биоживотновъди, като животинска единица на хектар от 0,1 до 1 да се промени от 0,5 до 1.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ изрази несъгласие по така направеното предложение, защото не е обсъждано с животновъдния сектор. Това предложение касае пряко животновъдите и съответно би трябвало да се обсъжда или на Консултативен съвет по животновъдство, или в широк дебат с животновъдни организации.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари и отново отбеляза, че по тази тема трябва още допълнителна дискусия. Освен това, тя съобщи, че за разлика от интервенциите по втори стълб, когато се прави изменение по първи стълб трябва да влезне в сила до края на годината, за да важи за следващата година, тоест дори и да се приеме такова предложение, би следвало да се прилага за Кампания 2026 г. Към настоящия момент Управляващият орган не счита, че следва да се правят изменения в схемите в първи стълб предвид това, че току що започналата Кампания за 2025 година. Тя изрази мнение, че след приключване на кампанията и след извършен анализ би могло на следващ Комитет, който да бъде преди края на годината, да се проведе дискусия относно следващо изменение за Кампания 2026 година. Поради тази причина тя предложи това предложение за изменение да бъде разгледано на следващо заседание на КН.

Гласуване:

- „За“ – 53.
- „Против“ – 3.
- „Въздържали се“ – 1.

Предложението се прие.

РЕШЕНИЕ ПО т. 3.5:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри оттегляне на предложението на УО за изменение на Еко схемата за биологично земеделие (селскостопански животни).

Следва почивка от 14.30 часа до 14.35 часа.

Точка 4

Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция II.Г.7 - Запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони във връзка с предстоящ прием през 2025 г.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предостави думата на господин Цеков за кратко представяне на критериите.

СВЕТОСЛАВ ЦЕКОВ съобщи, че Управляващият орган на Стратегическия план е разработил критериите за подбор на проектни предложения, в съответствие с работещи критериите от предишния програмен период.

Критериите се свеждат до две направления: брой население, което ще се възползва от допустимите дейности и проекти с включени инвестиции според културната и обществената значимост на обекта.

По първия критерий „брой население“ се разглежда дадената инвестиция основно по населено място и брой население, като съответно даденото населено място с по-голям брой жители, ще получава по-голям приоритет по съответното проектно предложение. На първо място са инвестиции, които ще се изпълняват в населени места до 500 души с 5 точки; за население между 501 и 2000 души - 10 точки; от 2001 до 5000 души - 15 точки; от 5001 до 10 000 - 20 точки и в населени места над 10 001 - 25 точки.

Населението ще се определя по данни от Националния статистически институт към края на предходната година на обявяване на приема. От предишен опит в много случаи УО е изпадал в хипотезата, когато приемът изпреварва данните от НСИ. Поради тази причина е разписан текст, който позволява да се ползват последните официално публикувани данни от НСИ.

По втория критерий, който разглежда значимостта на обекта в културната и обществената му значимост, най-много точки – 70, ще получават такива проекти с обекти, които са от световно и национално значение; а за проекти с обекти с местно значение – 50 точки. За обекти, които са разположени на територията на населено място със статут на недвижима културна ценност от категория „Национално значение“ са проведени разговори с НИНКН за съгласуване. Под таблицата с критериите той посочи и методика, по която държавен фонд „Земеделие“ ще разглежда този вид проекти.

Разписан е критерий, при който да се оценяват проекти с равен брой точки, тъй като в повечето случаи е невъзможно бюджетът да бъде увеличен. При тях класирането ще се извършва в низходящ ред, съобразно получените точки по критерий 1 „брой население“, при който ще се вземе предвид абсолютния брой на населението, разделено на 10 000. Респективно, това е в унисон с първия критерий, където се търси повече население и съответно по-голям брой точки. Точки по критерий 1 ще се получават и в случаите, когато общото население жители в населеното място, в които се намира инвестицията, е до 500 души. В сравнение с бюджета на предходния програмен период бюджетът по настоящата интервенция е доста по-голям - с близо 20 милиона евро. Одобрени бяха общо 197 проекти, такива със световно и национално значение – 86 проекта, с местно значение - 92 са и такива без никаква културна значимост - 19.

Обърна внимание, че в този програмен период ще има средства за повече проектни предложения.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА прикани за коментари и становища по темата. Тъй като нямаше коментари, тя предложи гласуване на точката.

Гласуване:

- „За“ – 55.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие единодушно.

РЕШЕНИЕ ПО т. 4:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция П.Г.7 - Запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони във връзка с предстоящ прием през 2025 г.

Точка 5

Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за критерии за подбор на заявления за подпомагане по интервенция П.И.1. Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет във връзка с предстоящ прием през 2025 г.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА даде думата на господин Кръстев за представяне на критериите.

МИЛЕН КРЪСТЕВ обясни, че критериите за подбор по интервенция П.И.1. „Консултанти услуги и повишаване на консултантския капацитет“ в точка 5 са два набора от критерии за подбор, тъй като допустимите дейности по интервенцията са разделени на две категории - подпомагане за извършване на дейността на мобилните общински офиси към НССЗ и подпомагане за предоставяне на съветнически пакети, насочени към земеделски и горски стопани, които са обхванати в чл. 15 от регламента за Стратегическите планове. След проведената Тематична работна група на 10 март, на която съвместно със заинтересованите страни бяха обсъдени така предложените критерии, настъпиха някои минимални промени, разпечатани и предоставени в комплекта с материалите за КН. В съответствие с одобрения текст на интервенцията в Стратегическия план, критериите за подбор на заявления за подпомагане са разделени по два приоритета:

1. Приоритет 1 „Качество на заявлението за подпомагане“;
  2. Приоритет 2 „Капацитет и експертиза на кандидата за предоставяне на съвети“.
- Той съобщи, че в резултат на дискусията, протекла в рамките на проведената Тематичната работна група, съотношението между двете категории се изменя, от първоначално предложеното с по-голяма тежест в частта „Капацитет и експертиза на кандидатите за предоставяне на съветнически услуги“, на 57 към 25 точки или максимален брой точки, което може да получи едно заявление за подпомагане - 82.

За заявления за подпомагане, които предвиждат комплексен подход в предоставяне на съветнически услуги, когато кандидатът предвижда да предоставя повече на брой съветнически услуги, ще се получават от 6 до 10 точки. В случаите на предоставяне на повече от три съветнически пакета се предвиждат 6 точки, а за повече от 7 съветнически пакети, заявлението за подпомагане ще получи 10 точки.

За заявления за подпомагане, в които се предоставят съвети, свързани с опазване на околната среда, а именно съветнически пакет 4, 5, 6 и 7, ще се предоставя предимство в разработването им, така че да бъдат прилагани повече такива еко интервенции и осведомеността на земеделските стопани по тези теми да се повиши. По този критерий се предвиждат 10 точки. На следващо място е критерий за подбор за качество на предоставените съветнически пакети, като условието за изпълнение е да се представи детайлна информация, надвишаваща базовите изисквания на съдържанието на съветническите пакети, включени в заявлението за подпомагане. При разработване на Насоките за кандидатстване тези базови изисквания ще бъдат определени за всеки един от съветническите пакети, включени в интервенцията от Стратегическия план. За да се получат точки по този критерий, освен базовите изисквания, ще е нужно и описание в

детайли какво е включено в обхвата на съветите, които ще се предоставят в рамките на този критерий.

За Приоритет 2 „Капацитет и експертиза на кандидата за предоставяне на съвети“ максималният брой точки, които може да получи едно заявление за подпомагане, е 57. В следствие на дискусията в рамките на Тематичната работна група беше взето решение на вниманието на Комитета по наблюдение да се предложат критерии по отношение на доказвания опит на кандидата с малко по-намалена тежест спрямо първоначално предложения. Новото предложение е да се приоритизират проекти на кандидати, които имат над 3-годишен опит в предоставянето на съветнически услуги - 6 точки и съответно над 4, 5, 6 или над 7 годишен опит на кандидата - до 10.

За критерий за подбор, когато кандидатът участва в оперативна група или одобрено заявление за подпомагане по интервенция „Подкрепа за оперативни групи в рамките на Европейско партньорство за иновации“ от Стратегическия план се предвиждат 10 точки, като условието се счита за изпълнено в случай, че кандидатът участва в одобрен проект със сключен договор по подмярка 16.1 от ПРСР 2014 – 2020 г., или е водещ партньор в одобрено заявление за подпомагане по интервенция „Подкрепа за оперативни групи“ от Стратегическия план. Това е в контекста на съветнически пакет № 12 със съответните му подкритерии, свързани с възможността индивидуалните съветници или съветническите организации да съдействат при изготвянето на проекти за иновации за сформирани оперативни групи в първа и втора стъпка.

За критерий за подбор, предвиждащ лесен и бърз достъп на кандидата за получаване на съветнически услуги, максималният брой точки е 7, като за условието за изпълнение за офиси за предоставяне на съветнически услуги, разположени в два района за планиране на страната – 3 точки, за офиси за предоставяне на съветнически услуги разположени в три района за планиране на страната – 5 точки и за офиси за предоставяне на съветнически услуги, разположени в четири района за планиране на страната – 7 точки. За последния критерий „Кандидатът или съветниците от екипа на кандидата, включени в заявлението за подпомагане, притежават подходящо образование за предоставяне на съвети в сферата на селското или горското стопанство“ се получават максимален брой точки 7. Посочена е Методика, по която ще се оценява всеки един член от екипа на съветническата организация или образованието на индивидуалния съветник, който подава заявлението. Когато кандидатът притежава диплома за висше образование в една от посочените специалности, ще получи 4 точки.

Максималният брой точки по критериите е 82, а минималния брой точки за подпомагане на едно заявление - 20 точки.

В случаите, когато бюджетът е ограничен, ще се дава предимство на заявления за подпомагане, които са получили повече точки по следните критерии в низходящ ред:

1. „Кандидатът или съветниците от екипи на кандидата включени в заявлението за подпомагане притежават подходящото образование за предоставяне на съвети в сферата на селското стопанство“;
2. „Кандидатът притежава доказан опит в предоставянето на съветнически услуги“;
3. „Заявлението за подпомагане предвижда комплексен подход за предоставяне на съветнически услуги“.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ предложи в критерий 2.10 точките да са 20, а не 30 с идеята да могат да участват и други съветнически организации, освен НССЗ.

МИЛЕН КРЪСТЕВ отговори, че мотивите за предложената такава голяма тежест по този критерий са за поощрение на хората, които предоставят съвети, които притежават по-високо образование. Това до известна степен ще рефлектира и върху

качеството на предоставената съветническа услуга, с комплексен подход в предоставянето на съвети. От една страна, включените съветнически пакети в заявлението, а от друга - експертизата на консултанта, защото в края на краищата се оценява експертизата на кандидата.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ отговори, че експертизата на кандидата ясно е изброена в критерий 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 и 2.5 и предложи точките да бъдат намалени на 20.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че през този програмен период браншовите асоциации са допустими, ако включват в екипа си експерти със съответния набор от специалности и не би имало проблем да се получат точки.

ДИМИТРИЧКА ТЪРПАНОВА изрази мнение, че трябва да се даде шанс наистина на неправителствените организации да си класират проекти и да си обучат хората. Според нея браншовите организации биха си обучили хората най-добре по отношение на това, което правят в представлявания от тях бранш.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА отговори, че в този случай точки ще се получат по 2.1 и по предложение на работната група точките бяха намалени по този критерий.

БОЖИДАР ПЕТКОВ предложи относно квалификацията на хората по трудовия им стаж критерият да се опрости само с два периода - над 5 и над 7 години.

МИЛЕН КРЪСТЕВ поясни, че практиката от мерките от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 показва, че когато критериите за оценка на проекти са с по-малка разбивка и през по-малък диапазон, много често се получават проблеми от гледна точка на заявления за подпомагане, получили еднакъв брой точки, за които не стига бюджет. Той заяви, че този подход позволява рамкиране на проектите.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ заяви, че при положение, че е разписано какво се случва, ако има проектни предложения с еднакъв брой точки и това как се оценяват, не е нужно да се дават толкова голям брой точки. Според него администрацията знае кой ще е кандидатът, който при равни точки, ще спечели.

МИЛЕН КРЪСТЕВ сподели, че приемът по тази интервенция ще е отворен за всички потенциални кандидати, без да се приоритизира която и да била организация, ако в случая се визира Национална служба за съвети в земеделието и заяви, че ако КН е на това мнение за намаляване на точките от 30 на 20, би могло да се гласува.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че ако скалата остане така, това би означавало, че ще се обезсмисли изискването за втората и третата специалност, ако максималният брой е 20 точки и ще се постига с по-малко, с трима човека.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ се съгласи, но настоя за 20-те точки, тъй като браншовите организации нямат този капацитет и не са администрации, които са изградени с години с държавни или публични пари.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предложи намалението на точките от 30 на 20 да бъде гласувано, ако това ще е „препъникамъка“ браншовите организации да не се възползват от този прием. В такъв случай максималния брой ще стане 72 точки, а минималният - 20 точки.

Гласуване:

- „За“ – 52.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие с единодушие.

РЕШЕНИЕ ПО т. 5:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри критериите за подбор на заявления за подпомагане по интервенция П.И.1. Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет във връзка с предстоящ прием през 2025 г., насочен към заявления за подпомагане за предоставяне на съветнически пакети от всички допустими кандидати по интервенцията с направените изменения по критерий 2.1.

МИЛЕН КРЪСТЕВ продължи с презентацията по следващия пакет от критерии - критерии за подбор по интервенция П.И.1. „Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет“ за процедура, насочена към подпомагане дейността на мобилните офиси, която може да продължи до 2029 година, когато е и крайният срок за изпълнение на Стратегическия план. Единственият допустим бенефициент е Национална служба за съвети в земеделието. Приоритетите за оценка са 5 на брой.

Първият приоритет е свързан с население в териториалния обхват на офиса.

Вторият приоритет е свързан с общият брой земеделски стопани в териториалния обхват на офиса.

Третият приоритет е свързан с разстояние от общински център за разполагане на офиса до областния център в териториалния обхват на офиса.

Четвъртият приоритет е свързан с потенциал за засилване на интеграцията и връзките между участниците в AKIS на местно ниво.

Петият приоритет е засилване внедряването на иновации в земеделските стопанства в териториалния обхват на офиса.

Съгласно методика, която използва актуални данни от НСИ към днешна дата и актуални данни по отношение на броя на земеделските стопанства от отдел „Агростатистика“ към Главна дирекция на МЗХ, се определя и точкуването.

По приоритет „Население в териториалния обхват на офиса“ се дават 10 точки за население под 10 000 души; за население над 30 001 в териториалния обхват се предоставят до 25 точки.

Тъй като е възможно да се подадат повече от едно заявление за подпомагане, оценката ще се получава като средноаритметична от всеки един офис, който се оценява поотделно.

По втория критерий точките са 15 за под 300 земеделски стопанства, като максималният брой точки - 45 се получават за над 1000 земеделски стопанства по данни на отдел „Агростатистика“.

В рамките на третия приоритет максималният брой точки е 10 точки, като се обследва разстоянието от най-отдалечения общински център в обхвата на мобилния офис до областния център с идеята, че земеделските стопани ще имат възможност да посещават областните офиси на НССЗ за предоставяне на безплатни консултации. Но там където териториалния обхват на мобилните офиси е с по-отдалечено място от областния център се дава предимство. Така че минималният брой точки, който може да се получи, е 2 точки в случаите, когато разстоянието между общинския и областния център е под 20 километра. А когато между областния и най-отдалечения общински център в обхвата на мобилния офис разстоянието е над 50 километра, ще се получават 10 точки.

По следващия приоритет – AKIS (Системата за знания и иновации в селското стопанство) са предвидени 10 точки в случаите, когато в териториалния обхват на мобилния офис, предложен за финансиране, е ситуирано научно-изследователско или научно-приложно звено, организация, институт или участник в одобрена оперативна група по подмярка 16.1 или по интервенция „Подкрепа за оперативни групи в рамките на Европейско партньорство за иновации“, или Местна инициативна група, като съответно в методологията е посочен начинът, по който ще се проверява това обстоятелство.

Петият, последен приоритет предвижда оценка по три подкритерия. Минималният брой точки в рамките на тези критерии е 5, когато кандидатът планира провеждане на четири броя информационни събития за предоставяне или демонстриране на иновации в териториалния обхват на офиса. При провеждане на над 6 бр. информационни събития в рамките на териториалния обхват на офиса – 10 точки. Минималният брой точки за подпомагане на един мобилен офис и едно заявление за подпомагане е 30 точки.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предложи гласуване.

Гласуване:

- „За“ – 53.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие единодушно.

РЕШЕНИЕ ПО т. 5:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри критериите за подбор на заявления за подпомагане по интервенция II.И.1. Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет във връзка с предстоящ прием през 2025 г. за процедура, насочена към подпомагане дейността на мобилните офиси към НССЗ.

Точка 6

Представяне на предложение на УО на СПРЗСР 2023-2027 г. за изменение на Индикативния годишен график за планираните приеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за 2025 г.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА предостави думата на господин Кръстев за кратко представяне на измененията.

МИЛЕН КРЪСТЕВ заяви, че в актуализирания Индикативен годишен график за приеми през 2025 г. се предвижда промяна в двата приема, предвидени за консултантски услуги и провеждането им в рамките на месеци април и юни, тъй като една от дейностите, предвидени за отваряне на приема, ще бъде част от Третото изменение на Стратегическия план. В ИГГ за 2025 г. се включва и прием за нова интервенция, като по този начин планираните приеми за настоящата година стават 20. Предвижда се в края на годината, в периода септември – декември, да стартира прием на заявления за подпомагане по интервенция II.Ж.2 - Сътрудничество за къси вериги на доставка, попадаща в чл. 77 от регламента. Бюджетът по тази интервенция е 9,5 милиона евро левовата равностойност. Предложението на УО е приемът да бъде обявен

с целия наличен бюджет, като максималният допустим размер на разходите за един проект е 300 хиляди евро. Допустимите кандидати по тази интервенция са обединения от земеделски стопани, в това число групи и организации на производителите, браншови организации за производство на селскостопански продукти в сектор „Растениевъдство“ и сектор „Животновъдство“ и обединения под формата на ДЗЗД, включващи най-малко пет регистрирани земеделски стопани. Интервенцията ще се прилага на територията на цялата страна, като интензитетът на помощта е от 100 % -за непроизводствени инвестиции и до 65 % - за инвестиционни разходи, като част от проекта. Съобщи, че също така, предстои да се обсъдят и гласуват критериите за подбор на заявления за подпомагане по тази интервенция на КН, както и разработването на насоки за кандидатстване с провеждане на Тематична работна група, за да се обсъдят всички детайли по отношение на прилагането ѝ.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че в продължение на политиката на министър д-р Георги Тахов за скъсяване веригата на доставки, за подобряване позицията на земеделските производители във веригата и за тяхна защита УО предлага през 2025 г. да стартира и тази мярка, която е предвидена в Стратегическия план. Тя ще се администрира изцяло от Управляващия орган в Министерството на земеделието и храните и това няма да утежни работата на колегите от ДФЗ, тъй като планираните приеми за тази година са прекалено много.

Тя изрази мнение, че УО ще се справи с администрирането на тази мярка, тъй като тя ще бъде полезна за сектора и ще стимулира сдружаването и обединяването на земеделските производители.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ изрази мнение, че максималният размер на едно проектно предложение за новата интервенция „Къси вериги на доставки“ е крайно недостатъчен и поиска информация как точно се е стигнало до тази цифра. Според него това е неатрактивно предвид горчивия опит от предишния програмен период. Острата необходимост на сектори „Плодове и зеленчуци“ и „Животновъдство“ за създаване на такива центрове е крайно наложителна, но трябва да се стимулират най-вече групите и организации на производители, но с такъв бюджет това едва ли ще се случи.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че максималният размер на един проект е фиксиран във фиша на мярката, и ако от НОКА се предлага да се повиши бюджетът, то е необходима промяна в Стратегическия план, като една такава промяна трябва да се базира на анализ. При провеждане на следващо заседание на КН преди месец септември това би могло да се включи в дневния ред на заседанието за следващо изменение на плана.

ЙОРДАН КРЪСТАНОВ подкрепи предложението за следващ Комитет, за да се направят съответните промени.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА отговори, че при всички случаи ще има Комитет във втората половина на годината, тъй като трябва да се гласуват и критерии за подбор. Обърна се към всички присъстващи за по-голяма разумност, тъй като става дума за промени в Стратегическия план на мерки, които въобще не са стартирали, така както са формулирали в Стратегическия план и ще е нужен по-задълбочен анализ и допълнителна обосновка какво налага промяна при положение, че няма прилагане на съответната мярка.

СИМЕОН КАРАКОЛЕВ припомни, че по тази „атрактивна“ мярка на предишния прием кандидатите са били двама. Така че, ако нещо не се подобри, тази мярка отново ще бъде неработеща и за този програмен период.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА помоли предложенията с конкретните мотиви за тази мярка да бъдат изпратени до МЗХ, така че УО да се подготвя за следващ Комитет.

НИКОЛАЙ ВАСИЛЕВ предложи за Индикативния годишен график на Комитета на следващото заседание да се обсъдят всички възможности за стартиране на мярка „Натура 2000 гори“, като конкретната причина за това е Заповед на министъра на земеделието и храните за компенсиране на допълнително поет ангажимент от над 110 хиляди хектара от т.нар. гори във фаза на старост. Това са гори, които са определени от министъра за строго защитени и те от 2016 година стоят като такива. А през 2019 година българските гори спечелиха и награда „Натура 2000“ за защитени гори в Европа. Той изрази своята благодарност към УО за отличната работа в последните месеци, като вече има стартиран прием по една от трите горски интервенции. Изрази готовност и напред в рамките на доброто сътрудничество да бъдат обсъдени детайлите по интервенция „Натура 2000 гори“ и ако е възможно тя да бъде включена в Индикативната програма за тази година.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА обясни, че такъв прием не е включен в ИГГ 2025, тъй като приеми са само за инвестиционни интервенции, а тази от „Натура 2000“ по същество е компенсаторна и изплащането ще бъде на хектар. Така както се отварят приеми по интервенции за агроекология и биологично със заповед на министъра, така ще бъде отворена и мярка „Натура 2000“, но малко по-късно през годината, когато УО има готовност.

ДИМИТРИЧКА ТЪРПАНОВА съобщи, че официално ще входира предложението към Управляващия орган за късите вериги на доставка в началото на следващата седмица, тъй като сумата е крайно недостатъчна и настоя да се променят финансовите параметри на мярката. Тя изрази готовност за представяне на още предложения за промяна в Стратегическия план, тъй като таваните на инвестиционните проекти за групи и организации всъщност демотивират производителите на плодове и зеленчуци да се сдружават.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари за предложенията и отправи апел всички предложения за промяна в СП да бъдат изпращани писмено, за да могат да се разгледат, обобщат и да бъде проведена среща отново в зала „Голям колегиум“ в широк формат, за да има време да се проведе Комитет по наблюдение преди края на годината.

ИЛИАС САРНУК попита дали има вариант бенефициентите по новата мярка да не са само групи и организации, но да са и самостоятелни земеделски производители.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА отговори, че мярката е към чл. 77 от регламента, тоест тя е за сътрудничество и няма как да е за индивидуални бенефициенти. Така че, ако бенефициентите не са групи и организации, може да бъдат сдружение от минимум пет земеделски производители в обединение по ДЗЗД. Това е възможността, която се дава за сдружаване.

ВАСКО СТОИЛКОВ заяви, че при инвестиционните мерки е много важно подпомагането да е на 100 %, тъй като при самоучастие е много сложно с кредитирането от банките. Според него най-добрият двигател за колективни проекти и за коопериране между земеделски производители ще бъде не толкова тавана на един проект, колкото 100 % - ен грант.

МИЛЕН КРЪСТЕВ обясни, че за разлика от мярката от Програмата за развитие на селските райони, където интензитетът на помощта беше 50 %, сега в момента в рамките на интервенцията е предвидено за административните разходи, свързани с управление на проекта, те да са с 100 % интензитет на помощта. Същото касае и разходите, свързани с реклама на конкретната къса верига на доставки и нейното популяризиране. Но когато става въпрос за инвестиции, като част от заявлението за подпомагане, съгласно регламента, УО няма право да предостави повече от максималния интензитет - 65. %.

ВАСКО СТОИЛКОВ предложи да се промени регламента.

НИКОЛАЙ МОМЧИЛОВ подкрепи изказванията на колегите, най-вече относно индивидуалните проекти, тъй като земеделските кооперации са сдружения от минимум 7 човека земеделски производители, които са и физически лица. Областните съюзи и Националният съюз са сдружения на земеделски производители. Той изрази мнение, че никъде не се споменава за подпомагане на кооперации.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА отговори, че кооперациите също са допустим кандидат по мярката.

НИКОЛАЙ МОМЧИЛОВ поясни, че има противоречие в Регламента, Закона за кооперациите и наредбата и затова областните съюзи са недопустими. В закона за кооперациите е разписано, че една кооперация се състои от седем физически лица, но областните съюзи се учредяват от 7 кооперации. Именно на тази база е учреден Националният съюз на земеделските кооперации.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА помоли становището на Националния съюз на земеделските кооперации да бъде изпратено писмено до Управляващия орган. Зададе въпрос към г-н Момчилов дали областните съюзи са регистрирани по закона за кооперациите.

НИКОЛАЙ МОМЧИЛОВ отговори, че са регистрирани по Закона за кооперациите, но не са юридическо лице с нестопанска цел, а юридически лица, регистрирани по Закона за кооперациите. Това представлява един кооператив и организация на производители, които членуват и всичко това с регистрация по Закона за кооперациите.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА съобщи, че отваря фиша на интервенцията, за да види кои са допустимите кандидати. Тя изчете, че кандидатите, следва да са регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите, което е написано по-общо, така че пое ангажимент за допълване в ИГГ, за да е по-ясно кои са допустимите по фиш, като вече в Насоките за кандидатстване ще се определят и детайлите.

Тя предложи точката за гласуване.

Гласуване:

- „За“ – 49.
- „Против“ – Няма.
- „Въздържали се“ – Няма.

Предложението се прие единодушно.

РЕШЕНИЕ ПО т. 6:

Комитетът за наблюдение на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023 – 2027 г. одобри предложението на УО за изменение на Индикативен годишен график за приеми през 2025 г.

С точка 6 Дневният ред на Шестото заседание на Комитета за наблюдение на Стратегическия план беше изчерпан.

ПРЕДС. ЛОЗАНА ВАСИЛЕВА благодари на всички за конструктивния диалог, за направените предложения и за решенията, които бяха взети в днешния ден. Благодарим за участието и на представителите на Европейската комисия - госпожа Димитрова и госпожа Живкова. Изрази надежда, че днешните решения ще подобрят прилагането на Стратегическия план, за да бъде в полза на земеделския сектор, земеделските производители и всички заинтересовани страни и пожела успешен ден. Шестото заседание на Комитета по наблюдение завърши в 15.40 часа.

Неразделна част от настоящия протокол са приложения 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 и 8.

28.4.2025 г.

29.4.2025 г.

X

Елена Иванова
директор на дирекция РСР
Signed by: Elena Angelova Ivanova

X

Аделина Стоянова
директор на дирекция "Директни плащан...
Signed by: Georgi Dimitrov Vasilev

28.4.2025

28.4.2025 г.

X

Ирина Лазарова
директор на дирекция "Пазарни мерки"
Signed by: Vesela Valcheva Tsvetkova

X

Деница Динчева
директор на дирекция "Животновъдство"
Signed by: Denitsa Boykova Dincheva

„ВЯРНО С ЕЛЕКТРОННО
ПОДПИСАНИЯ ОРИГИНАЛ“

①